

Crisis Theologica

In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi controversiæ,
subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Crisis Theologica - In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi
controversiæ, subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Casnedi, Carlo Antonio

Ulyssipone, M.DCCXI

Sectio Sexta. Solvuntur adversa argumenta.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84777](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84777)

assumere iudicium prudens de bonâ proximi famâ, ut injuriam refarciat.

Sexto, fateor temeritatem oriri ex passione: at quid inde? nam plura alia peccata oriuntur a passione, nec delinunt esse formaliter peccata in se, etsi in eâ passione sint tantum casualiter peccata. Itaque præter passionem, quæ est occasio iudicij temerarij, assignanda est propria malitia formalis iudicij temerarij distincta a malitia passionis. Per nos autem est, quod illud iudicium nitatur motivo cognito ut sufficienti, stante motivo unice prudenti pro famâ proximi: nihil autem tale potest assignare P. Thyrsius, iuxta quem tota malitia iudicij temerarij refunditur in passionem, quæ facit, ut motivum in se leve appareat valde grave, posita autem hac apparentiâ, nulla est in iudicio temeritas, quia nititur motivo respectu iudicantis valde gravi; nulla etiam culpa, quia iuxta P. Thyrsium intellectus non est liber assentiri motivo minus probabili itante pro bonitate proximi.

Septimo, S. Thomâs iterum adductus est evidenter contra P. Thyrsium quia dicit, *malum opinatur*, opinari autem non est pro certo tenere malum; & tamen P. Thyrsius vult, quod temerè iudicans teneat pro certo proximum esse malum. Tum quia S. Thom. ait, quando quis odio habens, aut invidens proximo, *ex levibus signis opinatur mala de ipso*: ergo dicere, quod odium, & invidia faciant temper, ut signa levia appareant gravia, ut dicit P. Thyrsius est aperte contra S. Thom. Tum quia dicere, quod iudicans ex invidia, irâ, contemptu, malum de proximo iudicet ex signis gravibus, est etiam contra S. Thomam, qui ait, hominem ijs passionibus malè affectum iudicare temerè ex levibus signis.

Octavo, obvia est aperta contradictio, nam hic *cap. 2. §. 3.* ait, motivum iudicij temerarij apparere temerè iudicanti longè veritabilius opposito motivo pro iudicio prudenti de bonâ proximi famâ; & tamen *cap. 3.* sui quasi oblitus *n. 53.* ait, esse temerarium, & imprudens iudicium nixum motivo minus probabili, stante opposito probabili: & *n. 56.* idem repetit; & ex hoc infert nullum nostrum argumentum esse, quod qui operatur secundum opinionem minus probabilem operetur prudenter; vult enim, quod temerè, & imprudenter operetur; ergo supponit, & asserit esse temerarium iudicium nixum motivo minus probabili, stante opposito probabili. Demum mentem S. Thom. vide supra a *n. 294.*

Argumenta, quæ contra nos trahit, *sect. sequ.* solvantur.

S E C T I O VI.

Solvuntur adversa argumenta.

S. I.

Argumenta M. Mercori, & M. Baro.

S U M M A R I U M.

Quia intellectus stans inter motiva equalia est dubius, & quasi ligatus, ait Aristot. n. 430. Solvendum a Contrarijs ob multiplicem instantiam, n. 431.

Paritas statere est contra eosdem, n. 432. 433. Aristot. & S. Thomas volunt intellectum non posse a se determinari, posse a voluntate, n. 434.

Implicat, ut intellectus dubitet simul, & opinetur, n. 435. 436.

Dubium est suspensio omnis assensus, DD. ibid. Arguit, quia implicat, ut quis opinetur, quod æque appareat verum, ac falsum: trahunt paritatem iudicis, navis, cibi, n. 437. 438. Solvo: paritas iudicis nimis, alia nihil probant, n. 439. 440.

Iudicium non mutat essentias rerum physicas, mutat morales, n. 441.

Arguit, quia non est maior ratio pro assensu, & quia voluntas inter bona equalia non potest eligere, & multò minus eligere minus, n. 442.

Solvo, voluntas potest ex diverso motivo impetare assensum, n. 443.

Motiva assensus, & dissensus sunt semper diversa, fuisse, n. 444.

Tunc resolutivum non tam se tenet ex parte intellectus, quam voluntatis, n. 445.

Voluntas inter bona equalia diversa potest æquale, & minus eligere, n. 446. 447.

DD. tuentes, quod voluntas inter similia bona possit eligere æquale, aut minus, n. 448.

Ut voluntas eligat unum præ alio, non est necesse, ut detur ex parte objecti illud præ, sed satis, ut per ipsam electionem præferat exercere hoc illi, ibid.

Ait Palanco, posse voluntatem, quia utrumque est bonum, non posse intellectum, quia unum est falsum, n. 449.

Convenit voluntati libertas inter equalia, vel inæqualia bona, dummodo diversa: cur? n. 450.

Rejicitur disparitas, nam sicut objectum voluntatis est bonum, vel reale, vel apparens; ita intellectus est verum, & verisimile esse ejusdem facultatis, n. 452.

Ut intellectus iudicet, satis, ut habeat motivum, non autem ut maius, 454.

Arguit, quia opposita probabilitates se mutuo impediunt, n. 455.

Licet

Licet se impediunt, non se enervat, nec maior enervat minorem, n. 456.

Paritas duplicis adolescentis allata à S. Aug. quid probet? n. 457. 458.

Uterque testis in ordine ad iudicium speculativum iudicis est fide dignus; neuter in ordine ad practicum, n. 459.

Statuta est contra Adversarios, ibid.

Sum certus intransitive per ipsum assensum praestitum motivo minus probabili, me assentiri prudenter; quid hoc probet, n. 460.

Arguunt, quia ratio probans veritatem partis A, probat falsitatem partis B, & e contra, n. 461.

Et quia imperium voluntatis in intellectum est Politicum, non Despoticum, n. 462.

Solvendum à Baro tuente, quod intellectus debeat assentiri minus tuta, si infinitis gradibus excedat probabilitatem tutioris; & posse cuique ex aequo probabilibus, si una sit pro officio, alia pro honesto, n. 463.

Quomodo intellectus sit instar iudicis, n. 464.

Voluntas nullam vim tunc facit intellectui, n. 465.

Arguunt, quia intellectus minus probabilem iudicat magis falsam, & sicut voluntas tenetur ad medium aptius fini intento, ita intellectus, n. 466.

Dico, etsi minus probabile videatur magis falsum, non ideo non videtur verum, n. 467.

Aliud est, quod iudico minus probabile esse magis simile falso, aliud, quod magis falsum, ibid.

Evidens ratio, n. 468.

Arguunt, quia implicat, ut probabilior iudicetur falsa, & minus probabilis vera, n. 469.

Dico, quod opinans affirmat esse verum, quod ei appareat similis falso, & simile vero, n. 470.

Non omne similis vero est in re verum, n. 471.

Voluntas non tenetur ad aptius medium, si adsint plura apta, à n. 472. ad 475.

Verum, & verosimile sunt obiectum intellectus, n. 473.

Iterum comparatur intellectus cum voluntate, n. 474.

Adhuc stante iudicio comparativo, potest intellectus assentiri minus probabili, n. 475.

N. 430. **P**rimum est, quia qui opinatur, adhæret cum formidine uni parti; qui autem dubitat, nulli parti adhæret: sed quoties intellectus cognoscit æqualem pro utraque parte probabilitatem, est dubius; ergo neutri parti adhæret; ergo neutram opinatur. Confirmatur: quia intellectus tunc non est liberè dubius, nam motiva equalia mutuo impediunt omnem assensum, quomodo pondera æqualia mutuo impediunt declinatio-

nem in unam præ aliâ parte: ergo intellectus, stante motivorum æqualitate, non potest se determinare; & ideo S. Thom. in 3. s. Tho. Metaph. cap. 1. docet cum Aristotele, intellectum dubium esse quasi ligatum pedibus, qui non potest procedere.

Respondico hoc, & sequentia argumenta N. pati evidentes instantias, tunc iudicij temerarij, quod nititur parti minus, immo non nisi imprudenter probabili; tunc peccati infidelitatis, quo quis credit, quod iudicat nullo modo prudenter credibile, sed tantum imprudenter credibile. Rursus ab omni Anti-Probabilitate, excepto P. Eliz. solvenda sunt, quia omnes docent intellectum stantem inter opiniones æquè probabiles, unam pro lege, aliam pro libertate, teneri sequi opinionem pro lege; si autem tenetur, utique poterit intellectus assentiri parti æquè probabili. Demum ab omni Tutoristâ solvenda sunt, quia omnes docent, quod intellectus teneatur sequi minus probabilem, dummodo tutiorem: ergo potest intellectus assentiri parti minus probabili. Addo certum esse intellectum non cogi nisi ab evidentia; ergo non tenetur assentiri parti probabiliori; ergo potest illi non assentiri; si autem potest non assentiri, seu suspendere omnem assensum, cur multo magis non poterit assentiri parti minus probabili? maius enim malum est intellectui, carere omni assensu, quam assentiri parti minus probabili, cum talis assensus, etsi sit partis minus probabilis, possit esse verus, ut dixi ex S. Thom. n. 300. S. Tho.

In formâ distinguo minorem: intellectus, N. stante æquali probabilitate, est dubius se sc. 432. seu non necessitatur ad assensum, concedo; accedente voluntatis imperio, nego; si enim voluntas determinare potest intellectum ad assensum imprudentem, ut accidit in temerè iudicante, multo magis ad prudentem, etsi æquè, aut minus prudentem opposito. Hinc patet ad confirmationem. Ad paritatem statueræ, quam toties trahunt Contrarij, dico non esse ad rem, nulla enim est paritas inter causam necessariam, & liberam. Addo nimis probare; quia sicut statera habens pondus in parte A, non potest non inclinare in illam, ita intellectus habens tantum motivum probabile pro parte A, & nullum pro parte B, non posset non assentiri parti A; ergo non esset liber assentiri, & non assentiri parti A, adeoque careret libertate quoad exercitium, quam tamen omnes Contrarij concedunt. Similiter intellectus habens motivum maius pro parte A, & minus pro parte B, non posset suspendere omnem assensum, quod tamen

men negant Contrarij: ergo paritas nimis probat. Addo 2. quod sicut statera ex utraque parte onusta in utramque partem gravitat, licet non gravitet magis in hanc præ illam; ita intellectus, stante duplici motivo æquali, immò inæquali, inclinabitur ad assensum utriusque contradictorij: ergo paritas statera nimis probat. Addo 3. quod hæc paritas multo magis urget contra M. Mercor. 2. p. art. 7. pag. 89. intellectum non posse assentiri parti aliquanto probabiliiori, stante opposita minus probabili; si enim in statera ponatur pondus aliquanto gravius, necessario inclinabit in eam partem: ergo etiam intellectus, si se habet ut statera. Addo 4. evidenter retorqueri: Ut enim statera ex utraque parte æquè onusta potest ab homine libero, mediante digito, inclinari in partem, quam voluerit; ita intellectus à voluntate. Addo 5. quod hæc paritas, siquid probat, probat, ut dixi, probabilitatem simulatis assensibus cum dissensu; eo modo, quo statera gravitat in utramque partem, licet neutra prægravioret, quod non advertunt Contrarij. Ad Philosophum, & S. Thom. dico eos optimè loqui, immò rite intellecti stant contra Advertarios; licet enim verum omnino sit intellectum, stante æqualitate motivorum, non posse se determinare, & hoc est quod Arist. & S. Thom. docent; non ideo inferitur non posse determinari à voluntate, ad minus, aut æquè prudens iudicium iudicio sibi opposito; non minus, quam à voluntate determinetur ad iudicium temerarium. Rursus, sicut pedibus vinculus non potest se in neutram partem movere, potest tamen ab alio in quamlibet partem moveri; ita intellectus à voluntate.

N. Secundum est, quia opinari est assentiri uni parti cum formidine oppositæ: sed qui opinatur partem A, stante æquali probabilitate pro parte B, non tantum formidat ob motivi inefficaciam, sed etiam timet positivè falsitatem ob æqualem efficaciam motivi partis oppositæ: ergo intellectus tunc non opinatur, sed potius simul dubitat, & opinatur, quod implicat.

N. Respondeo argumentum involvere repugnantiam; intellectus enim, dum dubitat, suspendit omnem assensum, & dissentium directum; dum opinatur, assentitur, aut dissentitur, etsi cum formidine de veritate assensus oppositi, & de falsitate assensus elicit; ergo implicat, ut simul opinetur, & dubitet; quare concessa maiori, & minori, nego consequentiam. Nè autem gratis dictum videatur, ecce M. Sylvester in Sum. verbo opinio, ait: Non est in dubio, qui proba-

bilibus rationibus flectitur ad unam partem. P. Suar. tom. 5. in 3. p. d. 40. sect. 5. n. 2. ait: Aliud est dubitare, aliud assentiri cum formidine; dubium enim proprium est quando post diligentem inquisitionem intellectus anceps, & quasi suspensus manet, vel suspendendo omnem assensum, vel iudicando solum rem esse dubiam, quod ad presens perinde est: assensus autem licet sit cum formidine, est tamen determinatus ad alteram partem, atque ita tollit dubium. Doctor Navarro de Pœnit. dist. 5. n. 38. ait: Respondeo 2. negando semper tutiorem partem eligendam esse, quoniam satis est eligere iuram, ut utriusque declaratur S. Antoninus. Aliud est dubitare, autem quid sit faciendum, aliud credere ratione probabiliori, & autoritate alicuius illustris Doctoris, admonente, ut prelorem in loco peccato declaravit S. Antoninus. P. Thyrsi, dist. 10. n. 110. postquam dixit assentientem non dubitare, ait: Dubitare dicitur ille, (ex Navarro in Commentatio ad caput 4. Signis autem de Pœnit. dist. 7. Jocus animus se applicat ad diversum, & ille neutram ligat. Et n. 112. ait: Dubium proprie solum intercedit, quando intellectus est anceps, nec resolutorie affirmat aliquam ex partibus contradictorij: & n. 17. ait: Dubium importat suspensionem iudicii.

Tertium est, quia implicat, ut quis opinetur aliquid, quod æquè apparet verum, ac falsum, nam opinari est iudicare propositionem veram cum formidine, quod sit falsa: sed stante æquali probabilitate pro parte opposita, & obiectum opinatum æquè apparet verum, ac falsum: ergo. Confirmatur: Quoties iura utriusque partis sunt æqualia, non potest iudex in favorem unius partis præ alia jus dicere: ergo neque intellectus, qui est iudex, potest iudicare partem A, esse potius veram, quam B. Alias paritates M. Mercor. 2. p. art. 3. trahit, quod sicut stultè quis eligeret alterutram ex navibus, quarum alterutram scit naufragio perituram; stultè biberet poculum, sciens alterutrum è duobus esse certò venenum; ita in casu nostro est imprudens eligere alterutram ex æquè probabilibus, cum alterutra sit necessario falsa, sit vulnus, sit venenum intellectus, sed ab omni abstinendum erit.

Respondeo negando maiorem, quia est N. evidenter falsa in iudicio temerario, & peccato infidelitatis, quo utroque intellectus amplectitur, quod magis falsum, quam verum apparet. Si ergo intellectus potest temerè opinari, & assentiri obiecto, quod non nisi imprudenter iudicat verum, & prudenter falsum, quanto magis assentiri poterit obiecto, quod iudicat prudenter, sive æquè, sive minus verum suo opposito? Ad iudicis parita-

paritatem dico cōcludere oppositum 1. quia intellectus præciso voluntatis imperio, ad sūmum est instar Judicis, non autem accedente; tunc enim non se habet ut Judex: 2. quia nimis probat, probat enim, quod sicut Judex tenetur favere parti probabiliori, ita intellectus tenebitur absolute assentiri parti probabiliori, quod est falsum, nam potest suam sententiam suspendere; non ita Judex: 3. quia aliud est, quod Judex stante equali pro occisione, & non occisione motivo, non possit sententiam damnationis ferre, & hoc certum est, eique merito prohibetur; quod enim jure incerto reum certa morti adjudicet? Aliud est, quod Judex, stante equali pro occisione, & non occisione motivo, non possit probabiliter credere occisionem; & hoc falsum est; potest enim, dummodo post tale judicium speculativum probabile de occisione non addat aliud practicum decisivum mortis in eum, qui probabiliter tantum est reus: 4. quia S. Thom. 2. 2. q. 67. art. 2. docet, quod Judex teneatur damnare eum, quem private novit innocentem, si juridice probetur nocens: & ad 4. probat non opponi inter se conscientiam privatam Judicis, ut homo est cum conscientia publica Judicis, ut Judex est: ergo paritas non est ad rem.

N. 440. Aliæ paritates nihil etiam concludunt, quia judicium meum, quod navis sit, vel non sit bona, non impedit naufragij periculum, nec reddit iter prosperum. Similiter judicium, quod cibus A, non sit venenum, non facit, quod non sit venenum; & judicium, quod talis liquor sit aqua naturalis, non facit esse aquam naturalem, adeoque nec facit validum esse Baptismum. Ratio est; quia meum judicium non immutat rerum essentias, at mutat voluntatis actum; judicium enim de non peccato in tali actu, facit talem volitionem non esse peccatum: ergo ex eo quod a nobis concedatur stulte operaturum, qui eligit navim minus securam; & stulte, qui eligit cibum minus salubrem; non ideo stulte operabitur, qui eligit opinionem minus probabilem, quia, ut dixi, judicium prudens, etsi minus probabile de nō peccato, tollit à volitione rationem peccati, cum ratio peccati à prævia cognitione intellectus derivetur in volitionem. E contra judicium prudens, inō moraliter certum de nō naufragio, de non veneno, non facit talem cibum non esse venenum, & talem navim naufragio non periturā. Addo quod homo ex præcepto charitatis obligetur non edere, quod probabiliter judicat venenum, & non committere se navi, quam probabiliter judicat inutilem;

immō ex eodem præcepto obligatur homo non edere, quod probabiliter judicat non esse venenum, & non contendere navim, quam probabiliter putat non perituram; debet enim esse moraliter certus, nec satis est, ut probabiliter tantum putet cibum A, non esse venenum; ergo si valet paritas, nequidem licet sequi opinionem magis probabilem; sed sola opinio evidenter vera, aut moraliter certa, licite eligi poterit, quod a Contrariis merito negatur.

Quantum est, quia stantibus æqualibus N. pro utraque contradictoria motivis, nulla est peculiaris ratio pro voluntate, ut imperet assensum A, præ B, vel B, præ A: ergo &c. Confirmatur: Voluntas inter duo bona æqualia non potest unum præ alio eligere, & multo minus eligere minus præ maiori: ergo multo magis intellectus non poterit, ne quidem ex ipso voluntatis imperio, assentiri objecto evidenter minus vero. Ita Palanco qu. 26. n. 5.

Respondet negando antecedens; potest enim voluntas à diversis motivis moveri, ut imperet intellectui, ut assentiatur parti æque, aut minus probabili, ex gr. vel quia videt eam partem suæ fragilitati magis conformem, immō quia suæ salutis spirituali magis uniformem: fac enim, ut quis pauperibus addictissimus judicet minus probabile, licet sibi hic, & nunc elemosynam pauperibus largiri; ecce in hoc casu, ex motivo misericordiae movetur ad sequendam minus probabilem. Ex quo patet Adversariorum declamationes, & exclamationes in Probabilistas, nullum in sequenda minus probabili finem sibi præscribentes, quam temporalis commodi, & voluptatis, nihili pendendas esse, ut infra dicemus. Addo, quod licet motiva opinionum sint æqualia, aut inæqualia quoad gravitatem, sunt tamen semper diversa; atque adeo diversitas, quæ est in uno, & non in alio motivo, est sufficiens motivum, ut voluntas determet intellectum ad assentiendum huic præ illo. Et ideo acutè dixit S. Thom. citandus, quod ultimum resolutivum assensus pro hac parte, potius quam pro opposita, refundendum est in voluntatem, quæ est libera inter bonum, & bonum, sive maius, sive minus, sive utrumque simile, sive utrumque diversum. Quare licet certum sit, quod intellectus, stante equali, vel inæquali, immō unius tantum partis probabilitate, non necessitetur neque quoad speciem, putā ad assensum præ dissensu, vel contra; neque quoad exercitium, putā ad assensum præ non assensu, quia sola evidentia necessitat

intellectum; dico tamen, quod intellectus potest tunc a voluntate determinari ad directum assensum, aut dissensum partis A, præ directo assensu, aut dissensu partis B; vel
 Moy. contra, ut ferè omnes docent cum P. Moya
 tom. 2. q. 7. an. 29. citatis summà, quâ to-
 let, fidelitate, Doctorem verbis: Ratio
 est; quia licet, stante æquali probabilitate
 objectivâ, non sit maior ratio objectivâ pro
 assensu, quam pro dissensu alterutrius par-
 tis; est tamen libertas arbitrij ad eligendum
 assensum præ non assensu ejusdem partis;
 vel ad assensum unius partis præ assensu par-
 tis oppositæ, ut accidit tunc in duplici casu
 æquali, sed diversi, immò similis bonitatis
 in judicio temerario, quo quis assentitur par-
 ti nullo modo prudenter probabili, stante
 oppositâ unicè prudenter probabili; tum in
 peccato inidelitatis, stantibus motivis cer-
 to moraliter suadentibus veritatem articuli
 oppositi. In his casibus resolutionum assen-
 sus (ait S. Thom.) non tam se tenet ex parte
 intellectus, quam voluntatis, quæ in tali ca-
 su habere potest pro motivo determinante
 intellectum ad assensum partis A, præ as-
 sensu partis B; habere, inquam, potest bo-
 num proprium, quod est in una parte præ
 alia; adeoque licet motivum sub ratione ve-
 ri non utatur, ut se solo determinet intel-
 lectum ad assensum partis A, præ assensu par-
 tis B, attamen idem motivum sub tali ratio-
 ne boni, quam includit, & non includit mo-
 tivum B pro parte oppositâ, satis erit, ut
 voluntas determinet intellectum. Addo,
 sicut licet omnia bona conveniant in ratione
 boni, attamen sub ratione genericâ boni
 dantur plura bona specie diversa, etsi æqua-
 lia, & hæc diversitas satis est, ut voluntas
 stans inter bona æqualia eligat hoc præ illo;
 ita à pari licet omnia vera conveniant in ra-
 tione veri, attamen sub ratione genericâ ve-
 ri dantur plura vera specie diversa, etsi æqua-
 lia, & hæc diversitas satis est, ut intellectus
 stans inter vera æqualia eligat ex voluntatis
 imperio hoc præ illo; immò satis est hæc ip-
 sa diversitas, ut inter vera inæqualia eligat
 minus verum; quomodo voluntas inter bo-
 na inæqualia specie diversa eligat minus bo-
 num, quia hoc minus bonum habet differe-
 rentiam boni, quâ caret maius bonum.

N. 446. Dices: Stante æquali probabilitate intel-
 lectus est necessario dubius: ergo &c. Di-
 stinguo: antequam assentiat, & secluso
 voluntatis imperio, concedo; accedente,
 nego. Igitur conscientia licet tunc se deter-
 minare non possit, quia non determinatur
 nisi ab evidentia objecti, potest tamen de-
 terminari a voluntate, etsi non detur maior

ratio objectivâ pro assensu unius, quam pro
 assensu partis oppositæ.

Ad confirmationem distingo: stante du-
 plici æquali, & simili bono, non potest vo-
 luntas eligere, transcat; duplici æquali, &
 diverso bono, nego antecedens, & conse-
 quentiam; immò argumentum redit in Ad-
 versarios: Ut enim voluntas, stante duplici
 æquali bono, sed diverso, potest eligere,
 quod maluerit; immò stante duplici inæqua-
 li, sed diverso bono, potest eligere minus,
 ut accidit in omni peccante; ita in nostro ca-
 su; nam motiva intellectus licet sint æqua-
 lia quoad gravitatem, immò unum gravius
 alio, semper tamen sunt diversæ; motivum
 enim affirmandi est diversum à motivo ne-
 gandi: ergo poterit intellectus ex volunta-
 tis imperio assentiri alterutri prohibito vo-
 luntatis. Dixi, *transcat*, quod voluntas stan-
 te duplici æquali, aut inæquali, sed simili
 bono non possit se determinare ad electio-
 nem unius præ alio; & multo magis non
 possit eligere minus ex duobus similibus bo-
 nis: quod utrumque absolute negare pos-
 sem, ut plerique negant cum P. Suar. P.
 Salas 1. 2. tr. 8. sect. 6. P. Ovied. 1. 2. tr. 2.
 contr. 4. n. 124. & contr. 11. de Anima pu. 6.
 Herinx tom. 2. d. 2. n. 63. Riccio lib. 2. de
 Act. hum. cap. 12. & 13. Richardo, Hen-
 rico, Maiore; etsi dictus Riccius velit di-
 censiam potius acceptionem, quam electio-
 nem; sed me iudice, dicendum potius est,
 esse electionem, non autem esse præelectio-
 nem. Ratio est; quia, ut voluntas eligat
 unum præ alio, non est necesse, ut detur ex
 parte objecti volitum quid diversum, ob quod
 præferat unum bonum alteri bono; & illud
 præ non est necesse, ut se teneat ex parte bo-
 ni electi, satis est, ut per ipsam electionem
 præferat exercitè minus bonum bono maio-
 ri omnino simili. Ita docui de Act. hum.

N. 449. Dices ex Palanco q. 26. n. 77. falsum es-
 se, quod voluntas eligere possit alterutrum
 ex bonis æqualibus, etsi diversis; & ait hoc
 sentiri omnes Thomistas cum P. Vafq. 1. 2.
 q. 13. an. 6. ad 3. quia necesse est, ut extre-
 mum, quod eligitur, præemineat alteri.
 Subdit, quod etsi hoc daretur, non sequitur
 quod intellectus positus inter duo motiva
 æquè probabilia, sed dissimilia, moveri
 possit ex imperio voluntatis ad assensum præ
 dissensu. Disparitas est; quia ideo voluntas
 stans inter duo bona æqualia dissimilia po-
 test eligere, quia rectè componitur, quod
 utrumque sit bonum absque ullâ contradi-
 ctione, & nullum est periculum eligendi
 malum, nam quodcumque eligat, bonum
 erit. At motiva æqualia in intellectu stant
 pro par-

N. 447.

N. 448.

P. Suar.
P. Salas,
P. Ovied.
Herinx,
Riccius,
Richard.
Maior,
Henric.

N. 449.
Palanc.
P. Vafq.

pro partibus contradictorijs, de quibus intellectus evidenter scit alteram eam esse in re falsam, & sic evidens est periculum incurredi falsum, si pro libito alterutri parti assentiatur: ergo est manifesta disparitas.

N. Sed contra 1. quia ad summum verum
450. est, quod voluntas non possit eligere inter æqualia bona omnino similia; non autem inter equalia, sed diversa: nam inter alios Thomistas Gonetus tom. 3. d. 9. de electione art. 3. per totum, agitans hanc questionem, an voluntas possit eligere minus bonum, vel saltem æquale, numquam mentionem facit de minori, aut æquali bono, sed diverso. Quod enim inter diversa bona possit eligere minus non tantum mediata, quatenus voluntas movere potest intellectum, ut novas rationes inveniat, ob quas obiectum, quod secundum se apparebat minus bonum, appareat deinde maius; sed etiam quod inter diversa possit voluntas eligere immediate minus bonum, certum videtur tum experientia, tum ex libertate, quæ debet esse potentia immediate libera ad utrumque extremum; tum ex eo quia alias omnis peccans ante peccati electionem, judicare deberet peccatum esse melius suo opposito, & sic fieret Hæreticus: ergo negari non potest voluntati libertas eligendi inter bona diversa bonum æquale, aut minus, nam adest diversa bonitas, ob quam bonum a quale, aut minus præligi potest. Contra 2. quia si Palanco concecit voluntati, quod inter bona equalia, immo inæqualia, dummodo diversa, eligere possit, poterit hoc etiam intellectus stans inter motiva æqualia, aut inæqualia, dummodo diversa, ex voluntatis imperio eligere minus, aut æquale, præsertim cum motiva opposita, sive æqualia, sive inæqualia, sint semper diversa.

N. Disparitas allata nulla est; quia si voluntas potest inter æqualia bona eligere alterutrum, quia utrumque est bonum, etiam intellectus inter motiva æquæ probabilia assentiri poterit alterutri, quia utrumque est æquæ probabile; non enim obiectum intellectus est tantum id, quod est evidenter verum, aut verum ut sic, sed etiam est probabiliter verum, immo hoc, & illud, & singula vera: ergo cum utrumque motivum habeat solidam veri apparentiam, poterit alterutri adhaerere. Nec dici potest, quod cum alterutra pars sit falsa, intellectus exponit se periculo assentiendi falso; non enim utrumque contradictorium est verum, sicut utrumque bonum est bonum, & ideo voluntas eligens inter bona æqualia, quodcumque eligat, eligit semper bonum, & numquam ma-

lum; e contra intellectus eligens inter contradictoria æquæ probabilia, eligit aliquod falsum, nam alterutrum est falsum. Hæc Palanco, & P. Thyrsus. *diff.* 7. §. 4.

Sed contra 1. quia licet alterutrum sit in se falsum, utrumque tamen apparet probabiliter verum: ergo intellectus cuicumque assentiatur, assentietur semper obiecto probabiliter vero, etsi in re possit esse falsum. Contra 2. quia ut expresse Arist. *lib.* 1. *Rhetor.* 1. ait: *Verum, & verisimile ejusdem videntur esse facultatis: homines autem ad veritatem naturæ compositi sunt, & ille ad probabilia scellanda bene se habet, qui similiter se habet ad veritatem:* ergo obiectum intellectus non tantum est verum, sed etiam verisimile: ergo cum utraque pars contradictionis esse possit verisimilis ob diversas rationes, ut recte discurrit P. Munciesia *sim.* 6. n. 104. non est cur physicè non possit intellectus ex imperio voluntatis utriusque assentiri, sive verisimiliori, sive minus verisimili. Hinc paritas voluntatis, & intellectus æquo pede procedunt: ut enim voluntas potest velle bonum apparens minus, seu minus bonifimile, (ut ita loquar) ita intellectus minus verisimile. Contra 3. quia ut voluntas potest eligere inter bona æqualia, etsi alterutrum sit in re malum, immo etsi hoc evidenter sciat, & quidem non tantum vagè, sed determinatè sciat extremum A, esse malum, ex gr. comestionem esse vetitam; adhuc tamen potest eam velle, quia licet careat bonitate honestatis, non tamen bonitate delectationis, quæ satis est, ut voluntas eligere possit eum, etsi sciat esse in re moraliter malum: ita multo magis intellectus, qui non nisi vagè scit alterutram ex contradictorijs esse falsam, nescit autem quænam in particulari sit falsa, poterit alterutri ex his, *licitum est pingere, non est licitum pingere die festo*, eligere, quia utraque apparet probabiliter vera, seu utraque est verisimilis, licet una in re sit vera, altera in re sit falsa: ergo nulla est disparitas allata, quin immo si voluntas potest inter equalia eligere, quia utrumque apparet bonum, etsi in re unum sit malum; multo magis poterit intellectus alterutri ex contradictorijs probabilibus assentiri, quia utraque apparet vera, ex gravi ratione, etsi una, indeterminatè tamen, sit in re falsa.

Omitto alia, quæ trahit Palanco à n. 85. N. ubi dicit nos inconsideratè æquivocari; re-
453. verà tamen evidens est Palanci æquivocatio: etsi enim repugnet, ut eadem propositio sit in se vera, & in se falsa, non tamen ut nobis ex tali motivo appareat vera, & sit in se falsa. Confundit igitur verosimilitudinem, seu

seu veritatem, ut nobis ex gravi ratione apparet, cum veritate in re: ergo non mirum, si ex proprio falso supposito confundente veritatem, ut est in mente, cum veritate ut est in se, nobis imponat equivocationem.

N. ⁴⁵⁴ ^{Phil.} Dices 2. ex Philal. *qu. 7. pag. 127.* intellectum inter contradictoria æquè probabilia positum, manere necessario dubium in ordine ad ferendum iudicium de re, et si nō in ordine ad ferendum iudicium de apparentiā re: quia cum uno tantum modo judicare possit de re, vel affirmando, vel negando, tunc nullum maius motivum habet, ut potius affirmet, quā neget; ergo omne suspendit. Sed contra; quia dixi intellectum manere ex se dubium, donec accedat voluntatis imperium. Ad probationē dico necesse non esse, ut habeat *maius* motivū, sufficit, ut habeat motivum, & quidem habet semper diversum.

N. ⁴⁵⁵ ^{M. Mer.} Dices 3. ex Mercor. oppositas probabilitates se mutuo impedire. Sed contra, licet se mutuo impediant, non tamen se enervant, ut patet in bonis oppositis; ergo etiam in verosimilibus oppositis; quare si to *impedire* importet, quod non ita facile intellectus assentatur uni parti præsentē motivo æquali inclinante ad assensum partis oppositæ, hoc transmittit, sicut nō ita facile, & promptē inclinatur statera in partem A, stante equali pondere inclinante in partem B. Si autē significet, quod intellectus non possit tunc assentiri, nego. Quia enim ratione verosimile sit impedimentum intellectus, cum sit inclinatio intellectus ad assensum partis A seorsim à dissensu partis B? Similiter falsum, quod maior probabilitas enervet minorem, eo modo, quo bonum maius non enervat minus, & pondus maius non tollit gravitatē à pondere minori, licet hoc vincat, quia sunt in eadem omnino lineā gravitatis. Addo, quod cum motiva equalia sint semper diversa, unum enim inclinatur ad assensum, aliud ad dissensum; hinc est, quod et si unum minuat aliud, non tamen elidit, ita ut se habeat, ac si non esset, ut patet in Fidei, qui sepe à motivis, et si levissimis contra fidem, experitur se inclinari ad dissensum, licet præsentia sint fortissima allicientia ad assensum: ergo si motiva gravissima non elidunt vim motivam levissimorum, quomodo æquale elidet æquale? Vide P. Teril. de Reg. mor. *qu. 52. a. n. 21. ad 31.*

N. ⁴⁵⁷ ^{S. Aug.} ^{Cell.} Quintum est, quia S. August. allatus à P. Eliz. *lib. 4. qu. 4. §. 5.* dixit, irrationabile esse dare sententiam alterutri ex duobus adolescentibus, qui se mutuo accusabant de adulterio propriæ uxoris, ex ipsdē omnino causis, speciositatis, juventutis, vicinitatis: ergo quoties datur equalitas testium, non po-

test intellectus uni præ alterā parte assentiri. Sed contra; quia hæc paritas duplicis adolescentis adulteri unicè probat, quod damus, nempe, quod iudex non potest tunc jus dicere in favorem unius damnando alium, quando testes, & probationes sunt æquales; quod certum est; quia in causā dubia certam mortis sententiam ferre peccatum est, datur enim lex vetans, ne certa damnationis sententia dicatur in probabiliter tantum reu, ut recte P. Salas *sect. 4. n. 42. C. de Lugo d. 16.* de Just. *n. 100.* quare licet sit speculativè probabile talem esse reum, & intellectus possit probabiliter dicere, adolescens A est reus, (& quoad hoc paritas retorquetur) non tamen est practicè probabile, quod in probabiliter reum possit certa dici damnationis sententia. P. Moy. Lege P. Moyam *tom. 2. qu. 7. n. 44. & 45.*

Dices: In Jure decernitur, quod quoties N. ⁴⁵⁸ testes æquales deponunt contradictoria, nullam iudex sententiam dicat: ergo in casu æqualis probabilitatis intellectus, qui est veritatis iudex, nullum debet ferre iudicium. Ratio est; quia ut testimonium unius enervat testimonium alterius, ita etiam unū fundamentū enervat oppositum æquale. Sed contra; quia paritas duorum testium est contra P. Eliz. si uterque supponatur fide dignus: si enim unus tantum, vel nullus supponatur fide dignus, non est ad rem. Sicut enim autoritas unius non elidit autoritatem alterius, sed uterque simul est fide dignus: (non quidem ut iudex simul possit damnare, & solvere reum; immò neque ut seorsim possit reum damnare, hoc enim vetatur à Jure; & ratio ipsa evincit, quod iudex non possit certam dare sententiam uni, quoties alter habet æquale jus pro se) sed uterque est fide dignus in ordine ad iudicium speculativum, quo iudex dicat, est probabile hunc esse reum, est probabile non esse reum: ita intellectus in casu nostro potest assentiri parti, cui voluerit. Quod autem Jus prohibeat iudici, nē in tali casu damnet reum, immò vult, ut eum absolvat, quia vult, ut sententia detur in favorem illius, pro quo stat possessio; possessio autē quoties est æquè probabilis innocentia, ac reitas, stat pro innocentia rei; quod hoc, inquam, Jus decernat, non est ad rem. Ad rationem dico, quod autoritas unius non enervat autoritatem alterius, sed ad summum neutra dat tam plenam probationem, ut reus damnari possit. Ita dico de fundamentis æquè probabilibus, hæc enim non se mutuo elidunt; id est, neutrum necessitat intellectum, concedo; id est, fundamentum A tollit vim suavisimā à fundamento B, ita ut movere non possit intellectum,

P. Salas,
C. de
Lugo.

P. Moy.

N. ⁴⁵⁸

P. Eliz.

N. ⁴⁵⁹

Hh

lectum,

lectum, ut ex voluntatis imperio assentiat, cui libuerit, nego. Exemplum statera est contra Elizald. ut enim neutrum pondus amittit in stateram gravitatem, nec unum tollit gravitatem alterius, nec vim à manu, ut inclinet stateram lancem in partem, quam maluerit; ita motivum A non tollit vim suavisimam à motivo B, nec à voluntate potestatem, ut determinet intellectum ad assensum A, præ assensu B.

N. 460. Dices: Non sum certus me assentiri prudenter, dum assentior minùs probabili. Sed contra ostendat Adversarius, quomodo sit certus se assentiri prudenter, dum assentitur probabiliori, quod enim ei apparet probabilius, potest non esse tale, ut patet in assensu damnatarum. Dico igitur me esse certum de prudenti assensu, tum intransitive per ipsum assensum, cum omnis opinio probabilis sit intransitive prudens; tum reflexè, quatenus est principium certum, quod omnis eliciens actum ex motivo, quod ipsi apparet invincibiliter grave, assentitur prudenter. Licet autem tunc habeat etiam motivum magis grave pro dissensu, hoc unicè probat, quod prudentius dissentiretur, non autem, quod non assentiat prudenter.

N. 461. Sextum, omisso argumento, quod intellectus sit dubius, & paritate Judicis, quo utroque utitur etiam M. Baro 1. p. Manud. d. 2. sect. 2. art. 2. §. 6. & 7. ita ex eo arguitur. Ratio probans veritatem partis A probat falsitatem partis B; & ratio probans veritatem partis B, probat falsitatem partis A; ergo se mutuò enervant, ut constet paritate statera, quæ stante hinc inde æquali pondere, in nullam partem magis inclinatur.

S. Tho. Confirmat Baro ex S. Thom. qu. 14. de Veritate, dicente intellectum manere suspensum, vel ex inopiâ rerum, vel ex æqualitate rationum; cum enim non appareat maior ratio pro parte A, quàm pro B, non potest assentiri parti A, præ B, ne quidem ex voluntatis imperio, quod est Politicum promovens bonum intellectus, non Despoticum, seu Tyrannicum in malum intellectus, & aliarum potentiarum, quæ voluntati subordinantur. Hoc multò magis probat, quod intellectus non possit assentiri minùs probabili, omisso probabiliori. Sed contra; quia hoc argumentum est ab ipso Baro solvendum. Tum quia tuetur, quod intellectus teneatur (ergo potest) assentiri opinioni magis tutæ minùs probabili. Tum quia tuetur, quod intellectus teneatur assentiri opinioni minùs tutæ, si infinitis probabilitatis gradibus excedat probabilitatem tutioris. Tum quia docet, quod si utraque opinio stet pro

officio, & pro honesto, & sit æquè probabilis, quod intellectus possit assentiri, cui maluerit. Sicut ergo in his casibus ab eo admittis intellectus non manet necessariò dubius, nisi ex se, non autem accedente imperio voluntatis, quo posito assentietur directè, cui voluerit; ita in nostro casu. Quod autem voluntas habeat tale imperium in intellectum, est certum, tum ex casibus à M. Baro admittis, tum ex iudicio temerario, quod imperatur à voluntate, stante motivo unicè prudenti pro opposito. Paritas statera nimis probat; ut enim illa necessariò inclinatur in partem, vel quæ sola habet pondus, vel quæ aliquanto maius habet; ita intellectus necessariò assentiretur opinioni probabili, si non adsit opposita; & probabiliori, si minùs probabilis adsit, quod utrumque est falsum. Addo quod ad summum probat quod intellectus ex se in neutram partem, stante motivorum æqualitate, declinabit, quod verum est, quia à neutrà probabilitate necessitatur. Demum oppositum probat; ut enim statera ex voluntatis imperio accedente manu potest inclinari in partem minùs onustam, ita intellectus. Paritas Judicis etiam nimis probat; ut enim Iudex tenetur favere parti probabiliori, ita & intellectus; quod tamen est ad falsum, potest enim suspendere assensum circa probabilius. Addo quod intellectus est ad summum instar Judicis sub lato voluntatis imperio, non autem accedente. Ad rationem, fateor rationem partis A debilitare aliquatenus rationem partis B, quatenus non permittit ut intellectus eâ facilitate, præsentie ratione partis B, inclinetur ad assensum partis A: non tamen ita debilitat, ut tollat omnem vim motivam; adhuc enim utraque pars manet verosimilis, & voluntas habet locum imperandi pro libito assensum A, vel B oppositum; ut accidit quando voluntas stat inter duo bona opposita. Hoc autem ita esse est certum, ut patet paritate voluntatis stantis inter duo bona opposita, & paritate iudicij temerarij; aliàs qui temerè iudicat, iudicaret sine motivo, quod repugnat; ut ergo probabilitas non tollit vim motivam à motivo iudicij temerarij, nec bonum A vim motivam à bono B, ita nec æqualis probabilitas A ab æquali probabilitate B.

Ad confirmationem dico S. Thomam N. unicè velle, quod intellectus ex se maneat suspensus, non autem si accedat voluntas inclinans. Neque voluntas infert tunc intellectui violentiam, quia non inclinat ad assensum ex motivo irrationali, sed ex rationali probabili; inferret, si determinaret vel contra evidentiam, vel ut sine motivo assentiretur.

tiretur. Sanè S. Thom. 1.2. q. 9. art. 1. & 1. p. q. 82. art. 4. luculenter ostendit imperium voluntatis in omnes potentias, exceptis potentis animæ vegetativæ; & quidem imperium voluntatis in exercitium aliarum potentiarum: ergo voluntas potest imperare intellectui, non tantum ut suspendat omnem assensum, sed etiam ut exerceat suos actus, nempe assentiat alterutri ex æquè probabilibus, immò minus probabili.

Septimum est, quia iudicans partem A probabiliorem, iudicat partem B minus probabilem esse magis falsam: ergo si huic adheret, adheret parti, quam iudicat magis falsam. Confirmatur: quia objectum intellectus est verum; ergo debet adherere parti, quæ plus veri habere videtur. Ut ergo voluntas ex medijs inæqualiter aptis ad nunc, eligere tenetur magis aptum, ita intellectus ex verosimilibus verosimilius. Ita

M. Baro, & Mercor. 2. p. art. 4. Sed contra 1. quia licet minus probabile videatur magis falsum, quam verum, non ideo non videtur verum; quo modo licet minus bonum videatur magis malum, quam bonum, non ideo non videtur bonum. Contra 2. quia aliud est, quod iudicet minus probabile esse minus simile vero, quod verum est; aliud quod iudicet minus probabile esse magis falsum, quod falsum est; & propter hoc negari potest antecedens; confundunt enim Ad-

versarij minus simile vero cum falso, aut magis falso: hoc autem est evidenter falsum, ut patet sequenti syllogismo. Per Adversarios omne minus probabile est magis falsum, & minus verum; & omne probabilius est minus falsum, & magis verum: sed per Adversarios, immò omnes Philotophos, & T. T. plura falsa sunt probabilia veris: ergo plura falsa sunt magis vera; & contra plura vera sunt magis falsa, quod implicat in terminis: ergo falsum est, omne magis probabile esse magis verum, & minus falsum; & omne minus probabile esse minus verum, & magis falsum. Addo ex Caram. lib. 1. Theol.

Mor. Fund. n. 440. eo ipso quod dicitur unam opinionem esse veriorē alterā, eò ipso loquimur non de veritate rei ut est in se, sed ut nobis apparet, & est idem ac dicere, una est probabilior alterā. Aliter respondet P. Card. tom. 1. d. 15. n. 307.

Dices cum M. Mercor. 2. p. art. 4. Opinari est existimare partem A esse veram, etsi cum formidine, & oppositam esse falsam; si enim una est vera, opposita est falsa: ergo si intellectus adheret opinioni minus probabili, existimabit, etsi cum formidine, eam esse veram; & oppositam probabiliorem ex-

Tom. I.

istimabit esse falsam, etsi cum formidine, hoc implicat, nam probabilior apparet magis vera, quam minus probabilis; ergo non potest adherere minus probabili; nam iudicaret minus probabilem esse veram; & probabiliorem, seu magis veram, esse falsam. Sed contra 1. quia solvendum est à Baro, & Mercor. tuentibus sequendam esse magis tutam, & minus probabilem: ergo tunc intellectus adheret opinioni minus veræ, & magis veram, seu probabiliorem iudicabit falsam. Contra 2. quia probatur, quod intellectus teneatur assentiri parti probabiliori; immò cuicumque probabili sumptæ scorsim ab alia. In forma nego antecedens; opinans enim non affirmat esse verum, sed esse simile vero; si affirmet ex maiori probabilitate, affirmat esse similis vero; si ex minori, esse minus simile; nec debet confundi similitudo veri cum veritate; nec maior, aut minor similitudo veri, illa cum veritate, hæc cum falsitate; & nego consequentiam, & subsumptum; quia licet qui probabiliter, aut probabilius assentitur, revera absolute affirmet; non tamen affirmat absolute verum, sed affirmat absolute simile, aut similis vero. Adde instari paritate duplicis boni; nec enim amplectens minus bonum, & omittens maius bonum, amplectitur malum.

Ad confirm. dico, quod objectum intellectus est verum, quatenus non potest assentiri objecto nisi sub ratione veri; hinc tamen non sequitur, quod teneatur sequi omne, quod est similis vero, quia similis vero sæpe non est verum, sed falsum. Ad paritatem dico, quod si verosimilius magis conducere ad verum, & necessario semper uniretur cum vero, tunc intellectus teneretur semper assentiri verosimiliori; quia tamen evidens est, quod verosimilius sæpe fit falsum, ideo non tenetur. Ad voluntatem dico, quod voluntas efficax finis non obligat ad medium magis aptum, si dentur alia etiam apta. Immo si tenetur ad magis aptum, est, quia supponitur magis conducere, immò unice conducere ad intentum: at probet nobis Baro, quod verosimilius sit re ipsa magis, aut unice connexum cum vero.

Dices ex Mercor. l. c. Potentia inclinat quantum potest in suum objectum, cum sit ejus perfectio; ergo horret oppositum, quantum potest; ergo cum objectum intellectus sit verum, adheret objecto, quod magis apparet verum; ergo probabiliori; cum imperium voluntatis non sit Despoticum in bonum jubentis, sed Politicum in bonum subditorum. Addit, quod licet intellectus ex se posset assentiri minus probabili, re-

Hh ij pugnat

pugnat tamen ex parte voluntatis, ut impetret assensum circa minus probabile; eo modo quo voluntas ex duplici medio tenetur eligere, quod est utilius fini efficaciter intento, ut docet S. Thom. 1. 2. *qu. 13. art. 6.*

S. Tho.

ad 1. nam prelectio importat aliquid in uno medio, quod non est in omisso; ergo etiam intellectus: ergo cum opinans velit efficaciter attingere veritatem, quilibet enim ex ejus amore studet; assentiri autem parti minus probabili, minus conducit ad hunc finem; magis autem, assentiri probabiliori; hinc est quod minus probabilis, concurrente probabiliori, eligi non potest.

N.

473.
M. Me.

Sed contra; quia hoc est à Merc. solvendum, tum quia admittit assensum opinionis magis tutæ, minus probabilis, tum quia docet subditum debere obedire Prælato, etsi judicet esse minus probabile quod præcipit. In formâ dico objectum, cui intellectus necessario assentitur, non esse verum, sed evidenter verum, & in hoc sensu verum est, quod potentia inclinet, quantum potest, in suum objectum; quomodo objectum, in quod voluntas necessario fertur, non est bonum, sed purum bonum. Sicut autem voluntas ex duplici bono mixto eligere potest minus, ut patet in peccatore, qui sciens bonum supernaturale, & observantiam legis esse bonum longè maius, quam violatio, eligit tamen furtum, & reliqua minora bona; ita etiam intellectus licet inter verum, & falsum cognita ut talia non sit liber, nec indifferens; est tamen liber inter verosimile, & verosimilius adherere, cui placuerit. Ad additum, infatur in doctrinâ Thomistarum, qui volunt quemlibet per omnem voluntatis actum intendere ultimum finem; & tamen omnis peccans eligit malum, quod scit minus conducere fini ultimo. Dicere autem, quod peccans sciat quidem furtum esse malum, errare tamen, quatenus tunc credit, quod non sit minus, immò sit magis conducens ultimo fini, est velle quod omnis peccator sit Hæreticus, immò sit stolidus; quomodo enim judicet tunc tale opus esse magis aptum ultimo fini, quem semper in omni opere intendit, cum evidenter sciat quod per tale opus se opponat ultimo fini? Ergo, juxta Thomistas, est multo magis falsum, quod voluntas intendens efficaciter ultimum finem teneatur necessario eligere aptius, ut

N.

474.

scitè Scotus, Gabriel, P. Suar. Herinx *rom. 2. d. 2. n. 63.* Addo hoc esse certò falsum; nam Sæcularis eligit vitam minus disciplinam; & Religiosus eligit sæpe media non ita perfectè conducentia ultimo fini, ac sunt media omiſſa, quæ media Sæcularis, & Reli-

giosus non tantum in genere, sed etiam respectu sui, scit esse minus conducentia (conducentia tamen) salutis æternæ. Idem patet in eunte Romam, cui satis est, ut eligat aptum non aptius medium. Itaque appetens efficaciter ultimum finem tenetur necessario inter media conducentia, & non conducentia eligere conducentia ex suppositione voluntatis efficacis ultimi finis: non tenetur autem ex tali suppositione inter magis, & minus conducentia, eligere magis conducentia. Hinc paritas est contra Contrarios, quia eodem modo intellectus inter verum, & falsum non est liber; sicut etiam inter media connexa, & non connexa cum vero, ex suppositione, quod velit prudenter assentiri, non est liber assentiri medio non connexo prudenter cum vero: adhuc tamen inter media magis, & minus connexa prudenter cum vero est liber assentiri, vel medio magis, vel medio minus connexo prudenter cum vero, quia omnia supponuntur, licet inæqualiter, connexa prudenter cum vero.

Instas: Saltem intellectus non poterit à N. voluntate flecti ad iudicium partis minus probabilis, stante iudicio finali imperativo dicente, partem oppositam esse probabiliorē. Nego antecedens, quidquid dicat P. Teril. de *Cont. qu. 8. n. 25.* & de Reg. mor. *qu. 2. n. 79.* cum oppositum sit mihi evidens; nam Hæreticus stante evidentiā credibilitioritatis pro fide Romanâ, adhuc assentitur articulo, qui apparet minus credibilis. Aliud ergo est, quod stante assensu circa probabilius, non possim assentiri minus probabili; & hoc certum est: aliud quod stante assensu de probabilitate partis A, cui tamen non assentior, non possit stare assensus circa partem oppositam minus probabilem; & hoc falsum est. Demum transeat antecedens, quod non est ad rem; ut enim tueamur, quod intellectus assentiri possit minus probabili, stante motivo probabiliori pro opposito, non est necesse, ut intellectus assentiri possit objecto minus probabili, stante iudicio comparativo de probabilitate motivo pro parte oppositâ.

§. II.

Argumenta Palanci.

SUMMARIUM.

Quia Arist. ait, quod solvere vinculum ambigitionis non est ignorantis, adeoque non poterit voluntas determinare intellectum, n. 476.

Quia dici non potest, undenam intellectus habeat ex imperio voluntatis esse veram partem, cui assentitur, n. 477.

Quia

Quia intellectus nullam aliam rationem dare poterit, quam quia volo, & paritas statere, n. 478.

Plures contra hoc nostra instantia, & confundi- tur causa efficiens cum formali, n. 479.

Quia intellectus non potest prudenter saltem as- sentiri parti aequè veræ, ac falsæ, n. 480.

Quia intellectus non potest serio dicere, hoc pu- to verum, etsi ob motiva opposita putem esse aequè falsum, n. 481.

Dico intellectum assentientem uni parti, inferre assensum ex motivis ejus partis, non ex opposi- tis, etsi ea comparaverit cum istis, n. 481.

Solutio reliquorum, ibid.

Dico, intellectum non dicere, judico A esse ve- rum, etsi ob motivum B, sit falsum, n. 482.

Exponitur sus. exemplo voluntatis, n. 483.

Duplex genus veritatis objectiva diversa in in- tellectu, n. 484. 485.

Sicut quolibet aequale bonum habet aliquid bo- ni, & mali, & una bonitas aequalis non ener- vat oppositam, ita quolibet aequè probabile aliquid veri, & falsi, & una veritas non ener- vat aliam, n. 486. 487.

Quia in questione facti testes aequales se ener- vant, ita etiam in questione juris rationes, & Doctores aequales, n. 488.

Quia si summa est erga S. Ambrosi. & S. Aug. affirmatio quod tuto operer juxta unum con- tra alium, multo maior, quod suspendam omne judicium, n. 489.

Quia tantum solvo rationes affirmativa, eò ipso assentior negativa, ut probabiliori, n. 490.

Possum in questione facti assentiri prudenter ob auctoritatem aequalem, etsi non dicere jus, n. 491.

DD. contradicentes non amittunt auctoritatem, late à n. 492.

Replica Palanci solvitur, n. 493.

Ego dico, me posse sequi utrumque divisim, Pa- lanco neutrum, ibid.

Operans juxta dictamen S. August. non facit in- juriam S. Ambrosio; cur? n. 494.

Etsi solvam rationes partis affirmativa, adhuc manet aequè probabilis, ac negativa, n. 495.

Quia imprudenter eligitur medium aequè immò minus utile fini, quam oppositum; trahit pa- ritatem navis, pecunie &c. n. 496.

At, quod dubitare non est malum intellectus, error autem est saltem malum physicum, n. 497.

Quia repugnat, ut intellectus judicet verum, quod apparet magis falsum, n. 498.

Paritates physica nil probant, vel oppositum; cur? n. 499.

Falsitas cognita probabiliter ut veritas, non no- cet, n. 500.

Tom. I.

Palanco non enervat doctrinam P. Teril. n. 501. Intellectus aequè bene se habet, cuicumque assen- tiatur, & ad summum casualiter melius se habere potest; cur? n. 502.

Quomodo, & quando error sit malum intelle- ctus, sus. a n. 503.

Arist. & S. Thom. insinuant meliorem esse cog- nitionem, non tantum suspensione, sed evi- denti cognitione objecti inferioris, n. 504. 505.

S. Thom. est contra Palanco, n. 506.

Etsi quæ dicturus sum ex Contrariis, jam dicta sint, quia tamen aliqui plus juxta ea extollunt, ipsique non pauca addunt, ideo ne quid omisum a me videatur, in me- dium ea produco.

Objicies 1. ex Palanc. qu. 26. à n. 6. Im- plicat, ut voluntas per se immediate deter- minet, quæ pars sit vera, quæ falsa, hoc enim est proprium intellectus, ut ait Arist. 476. N. Palanc.

3. Metaph. cap. 1. Solvere vinculum dubitatio- nis non est ignorantis; voluntas autem de se est cæca, & ignorans: sed si instantibus motivis æqualibus voluntas imperaret intellectui as- sentum partis affirmativæ præ negativâ, vo- luntas in questione dubia, immediate, & per se decideret partem affirmativam esse veram, & negativam falsam: ergo, &c. Minor probatur; quia in dicto casu in- tellectus pro priori ad imperium voluntatis est dubius quæ pars sit vera, vel falsa; & ac- cedente imperio voluntatis assentitur affir- mativæ potius, quam negativæ: ergo vo- luntas immediate decidit dubium pro parte affirmativâ, ejus decisionem deinde exe- quitur intellectus. Confirmat 1. quia dum voluntas determinat intellectum, ut assen- tiatur parti affirmativæ tamquam veræ, dici non potest, undenam voluntas habeat, quod affirmativa potius sit vera, quam negativa; non ab intellectu, nam est dubius; ergo ex se ipsâ tribuit veritatem potius parti affirma- tivæ, quam negativæ, quod implicat. Con- firmat 2. n. 8. Implicat, ut intellectus opi- nando hanc præ illâ parte esse veram, nul- lam aliam rationem reddere possit, cur hæc sit vera, præ illâ, nisi quia volo; sed hoc ac- cidit in nostro casu, nam intellectus æqua- lia habet pro utrâque parte motiva, ita ut nulla sit ratio, cur potius sit vera affirma- tivâ, quam negativâ, sed unice pro affirma- tivâ est imperium voluntatis, quod non est pro negativâ: ergo tota ratio est, quia volo. Confirmat 3. n. 12. quia sicut statera deficit à suo officio sibi connaturali, quoties 477. N. 478.

æquali pondere gravida, inclinatur à manu ad unam præ aliâ parte; ita idem accidit in- tellectui

Hh iij

tellectui

tellectui, cui sit violentia, & deest muneri iudicandi inter verum, & falsum, quoties à voluntate inclinatur ad unam partem contradictionis præ aliâ æquè verâ, aut æquè falsâ; unde n. 15. subdit valde excessisse P. Et parzam, qui art. 132. ausus est exemplum statere, cui Contrarij nituntur, vocare, *irrationabile, indisciplinatum, & ex superficialitate vulgi.*

N. 479. Sed contra; quia hæc instantur innumeris exemplis: dicam enim, quod causa, cur oculus videat, auris audiat, pes incedat, sit voluntas, eò quia determinat ad visum potius, quam non visum; immò ad visum objecti albi præ opposito nigro: sicut ergo in his confunditur causa imperans, vel efficiens cum causa formali, ita in casu nostro. Verum nè recedam à probabilitate, quero, quæ sit causa, cur intellectus liber immediatè inter assensum, & non assensum, assentiatur potius, quam non assentiatur; vel econtra, non assentiatur potius, quam assentiatur? In formâ dico causam efficientem assensum præ dissensu esse intellectum; causam imperantem (quæ solet reduci ad efficientem) esse voluntatis imperium; causam motivam esse motiva, ob quæ intellectus movetur ad assensum præ dissensu; causam formalem, cur assensus sit verus, est, quia conformatur suo objecto. Exemplum statere toties male libratur nec est ad rem, nec quidquam probat, & oppositum probat, ut patet ex §. 1.

N. 480. Obijcies 2. Quoties adfunt motiva æqualia, toties quælibet pars æquè apparet vera, ac falsa, nam rationes stantes pro veritate partis affirmativæ suadent negativam esse falsam; & rationes stantes pro veritate negativæ suadent affirmativam esse falsam: sed nullus intellectus potest prudenter saltem assentiri parti, quæ æquè apparet vera, ac falsa: ergo intellectus considerans rationes pro utraq; parte æquales, non potest prudenter saltem assentiri uni parti præ aliâ. Nec dici potest intellectum non inferre assensum ex omnibus motivis, tam stantibus pro parte affirmativâ, quam contra ipsam.

Palanco. Contra enim est, ait Palanco qu. 26. a. n. 19. quia vel intellectus infert assensum ex motivis pro parte affirmativâ scorsim consideratis, vel ex motivis pro ipsâ, ut collatis cum motivis contra ipsam? Si primum; ergo non salvatur, quod intellectus actu considerans motiva contra ipsam, & pro ipsâ, illi assentiatur, ut veræ; sed unice salvatur, quod intellectus considerans unice motiva pro ipsâ, possit illi assentiri ut veræ, quod ego non nego, ait de se Palanco. Si secundum, contra est; quia ex motivis pro ipsâ, ut collatis con-

tra ipsam, non potest intellectus assentiri illi probabiliter ut veræ; nam hæc consequentia est improbabilis: *Dantur motiva, quæ collata cum motivis contra ipsam, non magis suadent ejus veritatem, quam opposita ejus falsitatem; ergo ipsa est determinate vera; ergo intellectus inferens assensum ex eo antecedenti, improbabiler omnino assentiret huic conclusioni.* Confirmat 1. n. 21, quia intellectus non potest serio dicere, *Hanc conclusio- nem teneo ut veram ob hac motiva, etsi ex motivis oppositis mihi appareat æquè falsa;* ergo quoties utraq; est æquè probabilis, nulli parti potest assentiri. Hinc n. 22. ait, nos evidenter æquivocari, quatenus non distinguimus inter hoc, quod est assentiri conclusioni ex tali motivo absolute considerato, quod fieri potest; & assentiri ex eo motivo considerato comparative cum opposito æquè probabili, quod fieri non potest. Quis enim ex duobus principiis æquè inclinantibus in oppositum inferat determinatè unam præ aliâ parte? hoc enim repugnat, ut patet exemplo voluntatis, quæ si sit æquè indifferens in actu primo ad amorem, ac ad odium, non possumus nec amorem, nec odium determinatè conjectari: ergo intellectus æquè instructus motivis tam probantibus, quam impugnantibus aliquam conclusionem, non potest probabiliter conjectare eam conclusionem esse potius veram, quam falsam. Confirmat 2. n. 25. quia rationes, quæ directè probant hanc conclusionem affirmativam, *Licetum est pingere die festo,* esse veram, eadem probant directè, & formalissime hanc negativam, *Non est licetum pingere die festo,* esse falsam; & econtra rationes, quæ directè probant hanc negativam esse veram, eadem probant eam affirmativam esse falsam; ergo quælibet est æquè vera, ac est æquè falsa.

Respondeo negando minorem. Ad replicam dico, quod intellectus assentiens uni parti ex æquè probabilibus inferat assensum ex motivis probantibus illam partem, non autem ex probantibus oppositam, nam hoc implicat. Ad quesitum dico, quod motiva suadentia partem A collata fuerunt cum motivis suadentibus partem B oppositam: attamen aliud est, quod assensus partis A inferatur ex motivis suadentibus partem A, ut collatis cum motivis oppositis; aliud est, quod assensus partis A inferatur ex motivis tam partis A, quam partis B. Primum est verum; secundum est falsum, & repugnans. Ad id quod addit, hanc consequentiam esse improbabilem: *Dantur motiva, quæ collata cum motivis contra ipsam, non magis suadent ejus veritatem, quam opposita ejus falsitatem; ergo*

ipfa est determinatè vera; nego esse improbabilem, immò est vera; nam non aliud est, quàm dicere, dantur motiva æquè probabilia; ergo pars A propter motiva A est probabiliter vera.

N. 482. Ad 1. confirm. dico, quòd eò ipso, quòd intellectus ex voluntatis imperio assentitur parti A, eò ipso paratus est dissolvere motiva partis B. Quare non dicit, *Hanc conclusionem teneo ob motiva A ut veram, etsi ob motiva B sit mihi falsa*; non, inquam, hoc dicit, sed dicit, Hanc conclusionem teneo ob motiva A ut veram; immò etiam ob motiva B, quæ paratus sum solvere, cum non sint ostensiva certò ejus falsitatis. Sanè, qui considerat voluntatem in actu primo cum duplici motivo æquè trahente ad oppositum, voluntatem, inquam, indifferentem ad amorem, & odium jejuniij, debet argumentum solvere. Quæro enim, an amans jejunium ut bonum ob motivum A, dum vult jejuna- re, dicat, Ego volo jejunium ut bonum ob motivum A, etsi ob motivum B sit mihi ma- lum? Si dicat in hoc nullam esse repugnan- tiam, ut jejunium appareat bonum ex uno motivo, & malum ex alio motivo; seu ut sit bonum bonitate honestatis, & non sit bo- num bonitate delectabilitatis; dicam ego nullam etiam esse repugnantiam, ut hæc conclusio, *Licetum est pingere die festo*, ap- pareat vera ex motivo affirmativo, & appa- reat falsa ex negativo: & sicut dum dico, Volo jejunium, quia honestum, voluntas ab honestate movetur ad amplectendum jeju- nium; immò allecta eà honestate vincit mo- tiva boni delectabilis retrahentia volunta- tem à volitione jejuniij; ita in nostro casu, dum dico, *Licetum est pingere*, intellectus ad hunc assensum movetur à motivo allici- ente ad assensum; & eo motivo allectus vin- cit motivum oppositum alliciens ad dissen- sum, & retrahens ab assensu.

N. 483. Quare sicut in voluntatis indifferentiâ duas considero bonitates, aliam boni hone- sti allicientis ad jejunium, aliam boni delectabilis allicientis ad eum; & actus, quo volo jejunium, est bonus bonitate honestatis, nò autem est bonus bonitate delectabilitatis; econtra actus quo possem nolle jejunium, sed eum, esset bonus bonitate delectabilitatis, non autem honestatis: ita accidit in intelle- ctu instructo duplici motivo æquè probabi- li; in quo ante assensum, & dissensum con- sidero duplex genus veritatis objective op- positæ: una est veritas objectiva movens ad assensum, *Licetum est pingere die festo*; alia est veritas objectiva movens ad dissensum, *Non est licetum*: sicut autem nulla est repugnan-

tia, ut voluntas stans inter ea duo bona, ho- nestum, & delectabile, æqualiter moven- tia, determinet se ad volendum jejunium, vel volendum eum; ita nulla, ut intellectus stans inter duas veritates objectivas æqua- liter moventes, determinetur à voluntatis imperio ad assensum, vel ad dissensum, nam intellectus, stantibus motivis æqualibus, à neutro necessitatur; ergo est indifferens. Rursus, sicut voluntas, dum elicit hunc actum, Volo jejunium, ita vult bonum ho- nestum, ut non velit bonum delectabile, nec in hoc ulla est repugnantia; ita nulla quo- que in intellectu, dum elicit hunc assensum, Licetum est pingere; elicit enim actum pro- babiliter verum veritate affirmativâ, non autem negativâ. Hinc patet non tantum nos non æquivocari, sed æquivocari Palanco: ut enim voluntas volens jejunium, vult jejuni- um non tantum ex motivo honestatis absolute considerato, sed collato cum motivo delecta- tionis; habet enim voluntas libertatem cõtra- rietatis, & est libera non tantum velle, & non velle jejunium, sed etiam velle jejunium, & velle eum; & licet adsint duo principia, seu motiva, & bona inclinantia in oppositum, adhuc tamen potest determinatè velle unum bonum præ alio; ita dico de intellectu. Ad additum, quòd sicut ex voluntate æquè in- differente ad amorem, ac odium non possum determinatè conjectari amorem, aut odium; ita intellectus instructus duplici motivo tam probante, quàm impugnante aliquam con- clusionem, facit, ut non possum probabili- ter conjectari eam conclusionem esse potius veram, quàm falsam. Fateor ita esse, at non est ad rem; non enim quæritur quem actum elicitura sit voluntas, aut intellectus; sed quæritur, an sicut voluntas tali modo in actu primo indifferens potest velle amorem potius, quàm odium, & per ipsum amorem determinare se formaliter in actu secundo; ita hoc idem possit intellectus in actu primo indifferens, nempe an possit à voluntatis im- perio determinari ad assensum ex motivo A, potius, quàm ad dissensum ex motivo B.

N. 486. Ad 2. confirm. retorquetur in voluntate: Rationes, quæ directè probant esse jejuna- dum, seu quæ movent voluntatem ad jeju- nium, eadem formalissimè probant volitionem jejuniij, seu volitionem eus esse malam: & rationes, quæ directè suadent volitionem eus esse bonam, eadem directè suadent vo- litionem jejuniij esse malam: ergo quælibet, sive volitio jejuniij, sive volitio eus, est æquè bona, ac est mala: ergo voluntas stans inter motiva æquè inclinantia ad volitio- nem jejuniij, quàm ad volitionem eus, non poterit

poterit se determinare ad volitionem jejuniij præ volitione eius; aut e contra. Sicut autem hoc non tenet in voluntate, ita nec in intellectu. Ratio est; quia motivum suadens jejuniū, est bonum honestum, non autem delectabile; motivum autem suadens eum, est bonum delectabile, non autem est bonum honestum; atque adeo motivum jejuniij non tollit à motivo eius bonitatem delectabilitatis inclinantem ad eum; nec motivum eius tollit à motivo jejuniij bonitatem honestatis inclinantem ad jejuniū. Si ergo respectu voluntatis unum motivum non tollit ab alio æquali vim inclinativam, & suasivam; adhuc enim unum motivum collatum cum alio retinet suam vim inclinativam, nempe motivum jejuniij retinet bonitatem honestatis inclinantem voluntatem ad volitionem jejuniij, & motivum eius retinet oppositam bonitatem delectabilitatis inclinantem voluntatem ad volitionem eius: ita dico de motivis intellectus inclinantibus in oppositas veritates, quorum quodlibet retinet suam vim motivam diversam ab alio, & suasivam propriam actus, diversum enim est motivum assensus à motivo dissensus. In formā transeat, quod ratio movens ad hunc assensum, licitum est pingere, sit æquæ vera, ac falsa, non minus quā ratio movens ad jejuniū est æquæ bona bonitate honestatis, ac mala malo opposito bono delectabili; nego tamen, quod intellectus cognoscens eam rationem esse æquæ probabiliter veram, ac falsam, non possit illi assentiri probabiliter ut veræ, adhuc enim videt esse probabiliter veram.

N. 488. Palanc. Obijcies 3. ex Palanco *ad n. 26.* Intellectus prudenter saltem non poterit assentiri parti minus, aut æquæ probabili, omīsa probabiliori. Antecedens probat in quæstione circa factum: etsi enim duo testes ex se faciant fidem partis, quam testantur, non tamen si pro opposita stent alij duo æquæ digni; tunc enim eorum autoritas per istorum autoritatem impeditur: ergo a pari quoties pro utraq̃ parte contradictoria stent æquales Doctores, neutra pars contradictionis manet prudenter opinabilis. Nec ulla dari potest disparitas, cur autoritas duorum testium enervetur per autoritatem aliorum duorum, adeo ut neutra pars testata digna sit prudenti assensu; sit autem eo digna quilibet pars contradictionis probata a Doctoribus omnino æqualibus sibi contradicentibus. Dicere enim, quod auditis testibus æqualibus sibi contradicentibus, intellectus maneat dubius, quatenus nullam invenit rationem, ut huic potius, quā illi credat, &

sic autoritas unius enervat autoritatem alterius: at in quæstione juris discursus unius Doctoris non enervat discursum alterius, ut ait P. Carden. *di. 15. n. 236.* est nihil dicere. P. Card. Nam contra 1. quia potest uterque testis rationabiliter deponere oppositum; potest enim unus invincibiliter falli putado, quod Petrus occisus fuerit à Paulo, alter autem evidenter scire non fuisse Paulum, & sic testari oppositum. Contra 2. quia ideo unius testimonium enervat aliud, quia est evidens alterutrum falli, vel fallere; sed hoc etiam est evidēs in Doctoribus, quod alteruter fallatur, vel fallat: ergo sicut in quæstione facti, ita etiam in quæstione juris suspendendum erit iudicium. Contra 3. quia quod Doctores rationabiliter discurrant pro utraq̃ parte, alteruter autem testis mentatur, nihil facit ad rem, nam certum est alterutrum Doctorem dicere falsum, licet non ex malitia, ut alteruter testis, sed ex ignorantia: ergo si, quia certum est alterutrum testem dicere falsum, non possum in quæstione facti prudenter assentiri ulli parti; neque potero in quæstione juris, quia alteruter Doctor dicit falsum. Nec enim est quæstio de assensu præstando ob probitatem testium, vel Doctorum, sed de assensu præstando testimonio ut vero; alterutrum autem, sive testium, sive Doctorum testimonium, est falsum.

Similiter (ait Palanco *n. 31.*) non tenet N. 489. altera disparitas, quod testes contradicentes amittant autoritatem; non autem Doctores: quis enim dicat D. Augustinum, & D. Ambrosium, dum sibi contradicunt, amittere autoritatem, nec me posse assentiri prudenter conclusioni ullius? Quis enim hoc non horreat? ait P. Moya *qu. 3. n. 28.* P. Moya. Contra enim est, subdit Palanco *n. 32.* si Palanco. enim non est horrendum, quod possum in conscientia tutē cuilibet contradicere; possum enim contra dictamen S. Augustini tutē operari; similiter tutē contra dictamen S. Ambrosij, nec hoc horret P. Moya, immo est summa erga utrumque S. Doctorem æstimatio, multo maior erit, si ob utriusque æqualem autoritatem suspendam omne iudicium; si enim alterutri credam, eod ipso illi, cui non credo, facio injuriam.

Demum non tenet tertia disparitas allata à P. Card. quod in æqualitate testium non possit deponi dubium per solutionem argumentorum oppositorum; non enim testes probant argumentis, sed simplici dicto, & autoritate; contra in æqualitate opinionum solvuntur rationes oppositæ. Sed contra, ait Palanco *ad n. 36.* ergo Confessores gregarij, & Palanc. omnes

omnes Theologi ignari, & non potentes discernere inter rationes s̄ates pro opinionibus æquali Doctorum numero, & qualitate unitis, non poterunt deponere dubium, quatenus Doctores respectu eorum se habent ut testes, nam assentiuntur opinionibus præcise ob autoritatem; est autem æqualis etiam pro opposita opinione autoritas. Contra 2. quia vel solvuntur tantum rationes partis affirmativæ, vel etiam partis negativæ? Si tantum partis affirmativæ rationes solvuntur, eo ipso pars affirmativa non manet æquè probabilis, ac negativa; immò negativa erit tunc probabilior, adeoque si assentiatur negativæ, assentietur ei ut probabiliori. Si solvuntur utriusque partis rationes, nulla est inter motiva, & testes æqualis disparitas, nam alterutri motivo scio subesse falsum, ut alterutri testi; ergo nulla disparitas.

Respondet me satis dixisse, quid in questione facti dicendum sit; possum enim prudenter assentiri ob autoritatem testis omnino equalis ei, qui neget, quod Petrus Paulum occiderit, licet non possim dicere mortis sententiam in Petrum probabiliter tantum reum, certa enim est lex, & ratio vetans, nè quis certam mortis sententiam dicat in eum, qui est tantum probabiliter reus. Deinde omitto impugnationes, quas trahit contra P. Card. Moneo tantum, quod sicut per me Doctores contradicentes autoritatem non amittunt, aliàs nulla esset utriusque Scholæ Thomisticæ, & Scotisticæ autoritas apud illos, qui utramque Scholam æqualis autoritatis putant, quod puto non sapere modestiam: ita dico quod neque testes contradicentes autoritatem amittant, etsi regulariter alteruter testis mentiat, non autem purè dicat falsum; neuter autem Doctor, etsi sibi contradicant, mentitur, licet unus dicat falsum. Moneo 2. nullam esse Palanci replicam contra P. Moyam. Asserit P. Moya, & merito, videri sibi horrendum dicere, quod S. Ambrosius, & S. Augustinus in eo, quo sibi contradicunt, omni autoritate careant. Asserit Palanco, quod sicut non est horrendum dicere, quod ego possim tutà conscientia operari contra cujuslibet dictamen, ita nec est horrendum dicere, quod tunc debeam suspendere omne iudicium, sic enim neutri fit injuria.

Sed contra 1. quia hic non queritur an possim suspendere iudicium, quoties S. Augustinus, & S. Ambrosius sibi contradicunt; me enim hoc licetè posse, non est dubium; sed queritur an debeam; quod autem debeam, asserit Palanco, quatenus nulla est (ait n. 32.) utriusque S. Doctoris, dum sibi

contradicunt, autoritas; hoc autem modestia tolerare refugit. Contra 2. quia eo ipso quod tencor suspendere iudicium, eo ipso utrique S. Doctori contradico, & injurius sum; e contra dum sequor ex. gr. dictamen S. Augustini contra dictamen S. Ambrosij, ad summum ago injuriam S. Ambrosio, non S. Augustino. Contra 3. quia dum tutà conscientia operor juxta dictamen S. Augustini, non sum injurius D. Ambrosio, tum quia non tencor sequi S. Ambrosium; tum quia ita operor juxta dictamen S. Augustini, ut iudicem me potuisse licetè sequi dictamen S. Ambrosij: e contra, juxta Palanco, neutrius dictamen non tantum licetè, sed nec physicè sequi possum; unde vera est hæc propositio, Non possum licetè sequi, nec S. Ambrosium, nec S. Augustinum, quoties sibi contradicunt; quæ propositio aliena est ab omni cultu, & reverentia, adeoque ab omni veritate.

Dixi, me sequentem dictamen S. Augustini non esse injurium D. Ambrosio, eo modo, quo qui aliquam Religionem ingreditur, non est injurius alteri Religioni, quam deserit, seu non ingreditur, etsi utramque putet æquali doctrinâ, & sanctitate florere; tum quia non facit contra jus illius, quam non ingreditur, cum hæc nullum habeat jus, sicut nec habet illa, quam ingreditur; tum quia dum unam ingreditur, judicat simul se licetè, & cum æquali honestate potuisse ingredi oppositam, quam non ingreditur. Quare nulla est injuria operari contra dictamen alterius, nisi in isto adfit jus, ut operer juxta dictamen illius; hoc autem jus ferè numquam adest: (aliàs actum erit de cujuslibet Scholæ, & Doctorum autoritate, cum semper sint regulariter æquè contradicentes) nulla ergo injuria est operari contra dictamen alterius; dummodò qui ita operatur, simul judicet sibi etiam licitum fuisse sequi dictamen alterius contra quod operatur: injuria esset, si ita operaretur, ut judicaret se non posse licetè sequi dictamen oppositum, ut docent omnes Probabilioristæ obligantes ad probabilius, & omnes, qui dicunt suspendendum esse iudicium, quoties utraque autoritas, aut ratio est æqualis; eo quia tunc nulla est omnis autoritas, & nulla est omnis ratio, ut docet Palanco, P. Thyrs. P. Eliz. & alij.

Ad id quod Palanco ait n. 36. querens, an dum uni assentior ex æquè probabilibus, solvam tantum rationes contrarias faventes dissensui, an etiam faventes assensui: dico me solvere tantum faventes dissensui, non autem assensui, etsi cognoscam, has quoque esse

Palanco.
P. Thyrs.
P. Eliz.

N. 495. esse probabiliter solubiles. Quod autem ait: ergo pars negativa non manet æquè probabilis, ac affirmativa, nam rationes faventes parti negativæ solvo: nego consequentiam, adhuc enim pars negativa manet æquè probabilis, ac affirmativa, quam exercitè amplector, etsi solvam rationes partis negativæ, & non solvam rationes partis affirmativæ, quia video rationes quoque partis affirmativæ esse probabiliter solubiles. Itaque utraque est æquè probabilis, licet exercitè una approbetur, non alia. Addo hoc argumento probari, quod opinio probabilior sit minùs probabilis ei, qui solvit ejus rationes, & non solvit rationes opinionis minùs probabilis, quod implicat in terminis.

N. 496. Palanc. Objicies 4. ex Palanco §. 4. à n. 41. quia dato, quod intellectus posset alterutri ex æquè probabilibus ex voluntatis imperio assentiri, talis assensus esset imprudens: 1. quia imprudenter eligitur medium ad finem obtinendum, quod est æquè oppositum, ac utile tali fini; ita in ordine ad celebrandum contractum pecuniarium imprudenter eligerem pecuniam, quæ non minùs apparet falsa, quàm vera; in ordine ad navigandum imprudenter eligerem ex duplici navigio alterutrum, quo æquè probabiliter scirem me periturum, ac non periturum; imprudenter fumerem cibum, quorum alterutrum scio esse veneno infectum: ergo sicut prudentia in dictis casibus dicat, abstinendum ab electione operis ratione periculi insiti alterutri parti, ita etiam prudentia dicat abstinendum ab assensu cujusvis æquè probabilis, quatenus assentiendo uni æquè veræ, & falsæ, ac est opposita, expono me periculo falsitatis, & erroris, qui sunt vulnus, venenum, & naufragium intellectus. Hoc argumentum adeo celebratur à Palanco, ut n. 45. dicat, quod si in Scholis dantur demonstrationes, hoc demonstrativum sit; totusque est contra P. Terillum dicentem qu. 8. de Conf. prob. n. 40. assensum illum fore prudentem, quatenus in quamlibet partem intellectus à voluntate flectatur, flectitur semper in partem, de cujus veritate attingenda spes magna, & præsens affulget; hoc enim est utramque partem esse probabilem; ubi autem ea veritatis spes affulget, judicium prudenter elicitur. Addit P. Teril. exempla non esse ad rem, quia per electionem cibi, & navis homo sine necessitate se conjicit in probabile mortis periculum; homo autem flectens intellectum ad opinionis probabilis assensum, per hunc melius se habet, quàm si omne judicium suspenderet, hæreret enim instar stipitis.

Sed contra hæc vociferatur Palanco n. 47. dicens de P. Teril. *Quot verba profert, in tantis errat, & fallitur*: primò, quia quando utraque pars contradictionis est æquè probabilis, non est maior spes inveniendi veritatem, quàm falsitatem, quia pars, cui assentior, est æquè probabiliter falsa, ac vera. Ait 2. exempla esse ad rem; si enim stultè eligitur cibus æquè probabiliter sanus, ac noxius, quia homo se conjicit in periculum probabile mortis, sequitur quod stultè etiam assentietur huic præ illà parte æquè probabilis, quia se conjicit in periculum erroris. Ait 3. falsum esse, quod intellectus melius se habeat cum periculo errandi, quàm suspendendo omnem assensum, nam tunc non se haberet ut stipes; stipes enim non est capax suspendere assensum ex eo quod æqualis ratio proponatur pro utrâque parte dubij, ut accidit in hoc casu respectu intellectus. Ait 4. quia falsum etiam est, quod suspensio omnis assensus, seu dubitatio sit maius malum intellectus, quàm assensus cum proximo erroris periculo; falsum, inquit, tum quia dubitare non est malum intellectus, sed tantum est actus nondum consummatè perfectus; error autem, cujus periculo se committit, est saltem malum physicum intellectus; ergo dum assentitur, peius se habet, quia eligit incurere proprium malum, quàm dum dubitabat, quia suspendit tantum proprium bonum.

Ait 5. falsum esse, quod errare cum spe probabilis veritatis sit juxta inclinationem intellectus humani, licet sit juxta fragilitatem intellectus humani; siquidem error etsi invincibilis, est malum physicum intellectus, non minùs acceitas, & infirmitas sunt malum physicum corporis, & oculorum; & opus materialiter malum, est malum physicum voluntatis, ut docuit D. Thom. qu. 18. de Veritate art. 6. in corp. *Sicut verum est bonum ipsius intellectus, ita falsum est malum ipsius*; licet enim error sit juxta fragilitatem intellectus, non tamen juxta ejus inclinationem; quo modo peccata sunt juxta fragilitatem voluntatis humanæ, non juxta inclinationem. Ait 6. licet verum sit, quod eligens opinionem certò probabilem liberetur à morte peccati; non ita eligens cibum in se veneniferum, etsi putet probabiliter non esse venenum, liberetur à morte; attamen semper verum est, quod licet liberetur à morte peccati, quatenus voluntas tunc non peccaret, adhuc tamen semper eligit malum physicum intellectus, seu mortem veritatis. Immo ait n. 56. quod non liberaretur à morte peccati, quia qui se exponit voluntarie

tariè periculo erroris, culpabiliter errat: ergo sequens opinionem probabilem, si forte est falsa, errat culpabiliter; ergo peccat.

N. 498. Palanco. Ex his infert Palanco §. 5. quod si implicat, ut intellectus prudenter saltem assentiat alterutri aequè probabili, multò magis ut minùs probabili; tùm ob argumenta adducta; tùm quia, qui uni parti assentitur, putat eam esse veram, & oppositam falsam: sed implicat, ut intellectus putet minùs probabilem esse veram, & probabiliorem esse falsam, ut docet Mercorus; implicat enim, ut iudicet verum id, quod omnibus inspectis apparet sibi magis falsum; & esse falsum id, quod omnibus inspectis apparet sibi magis verum: tùm quia nulla est solutio P. Terilli. dicentis *qu. 8. n. 24. de Consc. prob. intellectum non posse assentiri opinioni*, quæ sibi apparet magis falsa, & minùs vera consequenter ad affectum voluntatis, & proprium assensum; posse tamen assentiri opinioni, quæ sibi apparet ante affectum voluntatis, & proprium assensum magis falsa, & minùs vera: nulla, inquit *n. 62. est solutio*, tùm quia per voluntatis affectum non apparet nova ratio, aut motivum pro objecto: ergo post voluntatis affectum non potest objectum apparere magis verum: tùm quia intellectus, & voluntas querunt per se in objecto, quod in illo est ante proprios motus, non autem post illos; tùm quia contingere posset, quod motivum, quod ante voluntatis affectum erat leve, sit grave post eum affectum.

N. 499. Respondeo tantùm abesse ut sit demonstratio, quin toto Cælo aberrant, qui contra nostram doctrinam physicas paritates trahunt; ut enim dixi, siquid probant, probant nos sequi non posse probabiliorem: etsi enim probabilius putem cibum, & navim A esse utiles vitæ, si tamen in re ita non sit, naufragio, & veneno peribo. Ratio est; quia cognitio non mutat esse physicum, seu naturam physicam rei, mutat tamen esse morale, & dat ei moralitatem, seu honestatem: cum ergo vitæ conservatio pendeat ab esse physico salubritatis cibi; si iste in re sit venenum, nihil prodest, quod ego probabilissimè, & non tantùm probabiliter, aut probabilius putem non esse venenum; nihil, inquam, prodest ad physicam vitæ conservationem; hæc enim pendet ab esse cibi ut est in re, non ut est in cognitione. Idem dico de alijs physicis paritatibus. Contra volitionem esse honestam moraliter, vel inhonestam, non pendet ab objecto ut est in re, seu secundùm esse, quod habet à parte rei, sed ab objecto ut est in mente; & verosimilitu-

do actus non pendet ab objecto ut est in re, hæc enim est veritas, sed à gravitate fundamentorum: sicut etiam veritas practica actus non sumitur à conformitate actus cum objecto ut est in re, hæc enim est veritas logica; sed à conformitate actus, & objecti cum regulis prudentiæ, & morum. In formâ concedo, quod eligens medium æquè utile, ac inutile fini, eligat imprudenter; at nego, quod utraque ex æquè probabilibus sit æquè utilis, ac inutilis fini; nam fini non nocet falsitas cognita probabiliter ut veritas, sed cognita ut falsitas: nemo autem assentiens alicui opinioni probabili, assentitur illi ut falsæ, sed ut probabiliter veræ; & ut talis eligitur, & est utilis fini, qui est veritas; alias nec poterimus assentiri probabiliori, quia hæc sæpe etiam est falsa.

Ad rationes, quas *n. 45. trahit contra N. P. Teril. fateor me non sequi definitionem probabilis traditam à P. Teril. nempe quod sit illud, quod plerumque contingit: at si mul fateor, quod Palanco non enervat doctrinam P. Terilli; nam semper verum est, quod assentiens alterutri ex æquè probabilibus assentiat parti, de cuius veritate attingendâ spes magna, (non autem maior, in quo decipitur Palanco) affulget; nam ratio motiva, cui nititur pars, quam amplector, est ex illis, quæ plerumque solent esse veræ; & quælibet propositio simili gravi ratione fulta, solet plerumque esse vera; hoc est quod dicit P. Teril. non implicat autem, ut duplex contradictoria æquè probabilis, quantum est ex vi rationis, cui nititur, appareat plerumque vera. Omitto crism circa alias Palanci impugnationes; probant enim suspendendum etiam esse iudicium circa probabilius, nam potest esse falsum; & sic intellectus assentiendo probabiliori peius se haberet, quia sæpe errat, quam suspensio omni assensu; quomodo Palanco dicit peius se habere intellectum, dum assentitur alterutri ex æquè probabilibus, quam suspensio omni iudicio; atque adeo non nisi evidentiâ præsentis ferendum erit à nobis iudicium, hoc autem est certò falsum.*

Addo 1. quod intellectus stans inter æquè probabilia, æquè bene se habet; si assentiat parti re ipsa veræ, si parti re ipsa falsæ, nam tunc est impossibilis illi veritas, quæ semper manet obscura, & nescitur in quâ parte sit determinatè: quod autem tunc possibile est, non est nisi probabilitas veritatis; ea autem utrique contradictoriæ convenit, nam utraque est probabiliter vera; ergo loquendo cum respectu ad id quod intellectui tunc est possibile, æquè bene se habet, cuiusmodi que

que assentiatur; et si enim assentiendo parti, que non tantum est probabiliter, sed etiam est in se vera, habeat veritatem in se, habet tamen quod non scit, & per accidens, & casualiter; neque tamen per hoc est magis contentus, quia bonum possessum, si non cognoscatur, non quietat; ita ignorans se esse divitem, vel nobilem, cum sit dives, & nobilis, non est contentus. Immo ut contra

Palanco
S. Tho.

N.
503.

Palanco utar paritate, quam ex D. Thom. 1. ad Timoth. 6. in ea verba, *Hac doce, & exhortare*, trahit n. 104. *sicut in corpore sanitas est quadam equalitas humorum, ita veritas est quadam equalitas in intellectu, quia veritas est quadam adæquatio rei, & intellectus*. Ecce, ut paritate D. Thomæ utar, si quis revera sit sanus, putet tamen, aut ignoret se esse sanum, non ideo est quietus, et si sit sanus; ita et si quis dicat verum ut est in re, si tamen ignoret se verum dicere, immo ex errore putet se dicere errorem, non ideo ejus intellectus erit quietus; alias si quis imprudentissime diceret verum ut est in se, ejus intellectus esset magis quietus, quam si dixisset prudentissime falsum: ergo non veritas præcipue ut est in se, est bonum intellectus, sed cognita ut talis: ergo si falsitas ex gravi fundamento appareat ut veritas, & putetur veritas, intellectus erit in eo casu contentus, eo modo, quo tunc esse potest.

N.
504.

Addo 2. quod licet error sit malum physicum intellectus, attamen nisi cognoscatur, non est de eo curandum; alias nullus assentiri poterit nisi rei evidenti, nulli autem quantumcumque probabili, quia potest in re esse falsum, & esse malum physicum intellectus; ergo non tenemur hoc malum physicum vitare, nisi certo cognoscatur; ergo possumus assentiri utrique scorsim ex æquæ probabilibus, quia licet alteruter assensus sit error in se, attamen non cognoscitur determinate ut error, immo ut veritas.

N.
505.

Addo 3. tantum abesse ut circa æquæ probabilia teneamur suspendere omne iudicium, ne sit periculum erroris, quin oppositum memini me docuisse ex Aristotele, & S. Thom. dicentibus præstantiorem esse cognitionem probabilem de re celesti, quam evidentem de re infimā. Ecce Aristoteles, & S. Thom. præferunt cognitionem probabilem, quamvis possit esse falsa, si sit de re summā, cognitioni evidenti, quæ non potest esse falsa, de re infimā; quod dicere non possent, si teneremur suspendere omne iudicium probabiliter falsum: ergo si Aristoteles, & S. Thom. laudant probabiliter opinantem, et si possit falsum opinari; quomodo intrudatur obligatio fugiendi omnem errorem, &

propter hujus periculum suspendendi omne iudicium, quoties utraque pars est æquæ probabilis?

Addo 4. esse germanam D. Thomæ doctrinam, quod iudicium nixum motivo minus probabiliter possit esse prudens, ut dixi *sect. 5.* agens de iudicio temerario; fac enim ut quis iter inter duo motiva; unum minus grave pro bonitate proximi; aliud longè gravius pro malitiā, ecce iste tenetur iudicare proximum bonum: ergo iudicium nixum motivo longè minus gravi potest esse prudens, & honestum. Similiter dixi *sect. 6.* ex Arist. lib. 1. Rhet. obiectum intellectus non tantum esse verum, sed verosimile: sed iudicium nixum motivo minus probabiliter est verosimile; ergo non est, cur non sit prudens. Urgeo: Si iudicium falsum potest esse prudens, cur non iudicium probabile? plus enim opponitur prudentiæ falsitas, quam probabilitas. Vid. n. 300.

Addo 5. locum D. Thomæ ex *qu. 18. art. 6. in corp.* esse contra Palanco; nam S. Thom. postquam dixit, *Sicut verum est bonum intellectus, ita falsum malum ipsius*, subdit; *propter quod habet opinativus non est virtus intellectualis, quia eo contingit falsum dicere*. Ecce si textus est ad rem, nemo poterit assentiri probabiliori, quia hoc etiam potest esse falsum; quod tamen omnes negant, Fateor ergo falsum esse malum intellectus, & obligamur ad illud vitandum, si cognoscatur ut falsum, non si putetur verum, ut accidit in assentiente cuilibet ex æquæ, immo minus probabiliter.

§. III.

Argumenta P. Thyræ.

SUMMARIUM.

Quia intellectus non potest iudicare iudicium

evidenter verosimilius esse falsum, n. 507.

Quia nemo experitur in se hunc actum, ego credo hoc, sed video, oppositum esse probabilius,

n. 508.

Trahit plures alios actus, quos vocat impossibiles, n. 509. 510. 511.

Nostri instantie, n. 512.

Supponit probabilitatem necessario connecti cum veritate, n. 513.

Quia intellectus manet necessarius dubius, &

trahit S. Thomam, n. 514.

Dico, dubium non esse rationum æqualitatem,

sed suspensionem omnis actus; & traho Do-

ctores, n. 515. 516.

Quia implicat, ut intellectus iudicet utramque

partem esse probabilem, & mi assentiatur,

n. 517.

Quia

Quia intellectus non potest judicare verum ob-
jectum, quod ei videtur falsum, n. 518.

Nego, & do disparitatem, n. 519.

Quia implicat, ut rationes, quae ligant, sol-
vant intellectum, n. 520.

Dico, quod intellectus solvitur efficienter à se,
& à voluntate, formaliter per ipsum actum,
n. 521.

Quia summa est disparitas inter voluntatem, &
intellectum, n. 522.

Dico, quod sicut voluntas invenit in utroque ra-
tionem boni, ita intellectus in utroque ratio-
nem verosimilis; immo paritas efficaciter ur-
getur, n. 523.

Arist. ait, verum, & verosimile esse ejusdem fa-
cultatis, & cum ad probabilia sectanda bene
se habere, qui bene ad veritatem, n. 524.

Quia bonum opponitur bono, verum non oppo-
nitur vero. Negatur, & retorquetur, num.
525.

Quia in materiâ facti, si testes sint aequales, Ju-
dex manet dubius; idem accidit in foro. Sol-
vo, n. 526.

Dicit, quod si Probabilista limitasset suam
sententiam, ut P. Esparza, Theologia mora-
lis non pateretur laxitates, quas ab aliquibus
Probabilistis patitur, n. 527.

Retorquetur; qui enim laxam docuit, fuit Pro-
babiliorista, quia cuique, ait P. Thyrsus, sua
opinio est probabilior, n. 528.

Trahit, & rejicit doctrinam P. Esparzae, num.
529. 530.

Quia voluntas non est libera inter bona aequalia
omnino similia, est tamen inter aequalia di-
versa; intellectus autem, inquit, non est li-
ber inter motiva aequalia diversa; cur? num.
531. 532. 533.

Et quia, si eligeret, non daretur cur objecti-
vum, n. 534.

Solvo, n. 535.

Quia nostra sententia, quod uterque testis aequa-
lis sit fide dignus, pugnat cum jure Canonico,
Civili, experientia, ratione, n. 536.

Immo neuter Doctor est fide dignus, quia alter-
uter, vel fallit, vel fallitur, n. 537.

Alia P. Thyrsi pro hoc ipso rationes, n. 538.

Hinc infert, opinionem D. Augustini non esse fi-
de dignam apud eum, qui scit D. Hierony-
mum tueri oppositum, si uterque apud eum sit
aqualis auctoritatis; & hac est reverentia er-
ga utrumque Sanctum; cur? n. 539.

Solvo: utriusque testimonium apparet directe ve-
rum ratione sui, & indirecte falsum ratione
alterius, n. 540.

Male à falsitate indeterminatâ infertur, neu-
trum esse fide dignum, n. 541.

S. Thom. aperte docet aequalia motiva movere,
n. 542.

Tom. I.

Non est idem non eligere, ac consentire, num.
543.

Absurda, si nulla est auctoritas contradicen-
tium, n. 544.

Ut alicui prudenter credam, satis est, ut dicat
probabilissimè, non autem certò verum, n.
545.

Non est idem sapientia, ac veritas, & qui af-
ferit falsum ex magnâ ratione, adhuc est sa-
piens. Paritas, n. 546.

Contradictio, ibid. & n. 547.

Arguit 1. disp. 3. a n. 12. Intellectus
attendit sub ratione veri; ergo non po-
test assentiri sibi minus verisimili, præcipue
si excessus oppositi sit evidens. Consequen-
tia probatur: quia eo ipso quod evidenter
cognoscit maiorem verisimilitudinem, videt
se vehementius impelli à rationibus suaden-
tibus verisimilitudinem illius extremi, quam
à rationibus oppositis; ergo non potest judi-
care illud extremum evidenter verosimilius
esse falsum; & oppositum evidenter minus
verisimile judicare non potest esse verum;
sed hoc præstaret, si assentiretur extremo
minus verisimili, nam assentiri alicui extre-
mo est illud censere verum, & oppositum
falsum. Confirmat 1. ex C. Pallav. Nemo C. Pallav.

experitur in se hunc actum, Ego credo hoc, sed
video contrarium esse probabilius. Confirmat 2.
quia qui exercitè, vel signatè experitur unū
extremum esse evidenter verisimilius suo
contradictorio, implicat, ut ex hac suppo-
sitione judicet illud extremum esse falsum;
sed judicaret esse falsum, si contradictorio
minus verisimili assentiretur; sicut qui judi-
cat colorem A esse similiorem albo, quam
nigro, implicat ut stante eo iudicio, pro po-
steriori judicet eundem colorem A esse ni-
grum, sunt enim opposita virtualiter hæc ju-
dicia: Color A est similior albo, quam nigro; co-
lor A non est albus, sed niger: similem autem
oppositionem habent hæc duo judicia: Ex-
tremum A est evidenter similior vero, quam
falso; extremum A non est verum, sed falsum.

Confirmat 3. n. 13. Hic actus includit
contradictionem: Esti iudicem extremum A
esse evidenter verisimilius extremo B, nihilomi-
nus judico extremum A esse falsum, & extre-
mum B esse verum: ergo intellectus assentiri
non potest extremo evidenter minus verisi-
mili, nam haberet illum actum. Confirmat N.

4. n. 14. Qui aliquid affirmat, credit se ve-
rum dicere, & credit falsum dicere eos, qui
id negant; ergo credit se niti maiori funda-
mento, quam negantes; ergo implicat, ut
simul credat oppositum esse verisimilius: hic
enim actus est prorsus impossibilis: Ego
quidem

quidem iudico contractum esse usurarium, & falli Authores id negantes; nihilominus fateor eorum fundamenta esse urgentiora: & esset stultus, qui assereret, Sententia affirmans contractum esse usurarium, esse vera, & ideo absolute iudico illum contractum esse illicitum; attamen sententia contraria habet meliora fundamenta: ergo numquam potest intellectus assentiri alicui parti contradictionis, & eam amplecti ut veram, quin ipsi appareat ut magis verisimilis, quam contradictoria.

N. Sed contra; quia argumentum infatur

512. paritate voluntatis, quæ experitur se longè magis trahi à maiori bono, & tamen sæpe amplectitur minus bonum; sicut ergo voluntas licet inter bonum, & malum sit determinata ad bonum, attamen inter bonum maius, & minus non est determinata ad maius, sed potest eligere minus; ita in casu nostro, licet intellectus inter verum, & falsum sit determinatus ad verum, non tamen inter magis, & minus verum est determinatus ad magis verum. Contra 2. Sicut voluntas amplectens minus bonum non habet duos actus voluntatis, unum quo dicit, volo furtum, alium quo dicit, nolo Deum, sed unum tantum, nempe, volo furtum, ad quem actum subsequitur privatio Divinæ gratiæ; atque adeo non dicit signatè, & expresse, nolo Deum summum bonum, sed exercitè, quatenus exercet id, ad quod sequitur privatio Divinæ gratiæ: ita in intellectu, dum dicit, licitum est pingere, (quod suppono esse minus probabile) non dantur duo actus, unus, verum est quod liceat pingere; alter, falsum est quod non liceat; immo reverà neque datur hic actus, verum est, quod liceat pingere; sed unice datur iste, Licet pingere, qui exercitè approbatur ut verus, ac proinde oppositus, non licet, reprobat ut falsus: ergo omnia iudicia, quæ trahit argumentum, reverà non dantur, & gratis supponuntur. Contra 3. quia argumentum supponit probabilioritatem necessariò connecti cum veritate, quod est evidenter falsum; nulla enim sive probabilitas, sive probabilioritas est necessariò connexa cum veritate; alias utraque contradictoria, quia una ab uno, alia ab alio putatur probabilior, esset vera, quod repugnat. Addo in iudicante temerè dari plures ex ijs.

N. Arguit 2. disp. 7. quia intellectus in oc-
514. cursu opinionum contradictoriarum æquè
P. Thyr. probabilium manet necessariò dubius, ut ait
S. Th. S. Thom. qu. 14. de Verit. art. 1. corp. di-
cens; Quandoque intellectus noster non inclina-
tur ad unum, quam aliud... vel propter appa-
rentem æqualitatem earum, (id est rationum)

quæ movent ad utramque partem; & ista est du-
bitantis dispositio: idem ait Sylvest. & alij
dicentes dubium esse contrariarum ratio-
num æqualitatem. Sed contra; quia aliud N.
est, quod quoties datur rationum æqualitas, 515.
detur dubium; aliud, quod dubium sit
æqualitas rationum. S. Thomas non dicit
quod quoties datur æqualitas rationum, de-
tur dubium, nam potest ea æqualitas adesse,
& non dari dubium, quatenus potest tolli
per assensum; sed dicit, quod quando datur
dubium, datur æqualitas rationum. Idem
dico de S. Antonino, Sylvest. & alijs, quos
P. Thyrsus citat, immò hoc ipsum explicat
P. Valqu. 1. 2. d. 62. n. 9. P. Suar. tom. 5. in
3. p. d. 40. sect. 5. n. 2. immò ipse P. Thyr-
sus disp. 10. n. 110. 112. 117. (ut supra dixi
sect. 6. §. 1.) nempe dubium dicere suspen-
sionem omnis iudicii; ergo licet dentur ra-
tiones æquales, si non detur suspensio utri-
usque iudicii circa utramque partem, non
dabitur dubium; ergo falsum est, quod quo-
ties adest æqualitas rationum, detur neces-
sariò dubium, nam omnes præterea requi-
runt suspensionem intellectus; ergo tantum
abest, quod velint, quod quoties datur
æqualitas rationum, detur dubium, seu sus-
pensio intellectus, quin dicunt, quoties da-
tur æqualitas rationum, & intellectus ma-
net suspensus, datur dubium; ergo potius
supponunt, quod possit dari æqualitas ratio-
num, & non dari suspensio intellectus. Si
enim ad rationum æqualitatem sequitur ne-
cessariò dubium, seu suspensio intellectus,
non dixissent dubium consistere in suspen-
sione intellectus, sed in rationum æqualita-
te; sed M. Sylvest. S. Antonin. P. Valqu.
P. Suar. P. Sanch. immò P. Thyrsus dicunt
dubium consistere in suspensione intellectus
supposita rationum æqualitate: ergo non
quoties datur æqualitas rationum, datur ne-
cessariò dubium; & ideo scire dixit S. Thom. s. Th.
rationum æqualitatem esse dubitantis dispo-
sitionem; id est, disponit, non autem est
dubium.

Arguit 3. n. 4. quia intellectus tendit N.
sub ratione veri, implicat, ut ferat senten- 517.
tiam pro una præ aliâ contradictionis parte P. Thyr.
æquè verisimili, quin appareat ratio prepon-
derans pro illâ: ergo intellectus assentiri non
potest alterutri ex æquè probabilibus. An-
tecedens probat: Si rationes motivæ sunt
æquales, potest intellectus super eas refle-
ctens dicere, *Æquè probabilis est una, ac alia
pars*; sed hoc posito, non potest ne quidem
ex voluntatis imperio assentiri uni præ alte-
rà; nam assentiens uni parti iudicat illam ve-
ram, ejusque motivum verum, & oppositam
falsam,

falsam, ejusque motivum falsum, implicat autem, ut intellectus simul judicet motivum A esse æquè verisimile, ac motivum B, attamen motivum A est falsum, & motivum B est verum. Respondeo negando antecedens; ad probationem, concessi maiori, nego minorem; ad hujus probationem nego maiorem; ut enim voluntas dicere potest de duobus bonis equalibus, sed diversis, bonum A habet honestatem, & non delectabilitatem, licet sint æqualia in gradu bonitatis; bonum B habet delectabilitatem, non honestatem: ita in casu nostro motivum A, & B, sunt æquales in gradu virtutis motivæ, non tamen in modo movendi, sunt enim diversa motiva, & unum movet ad probabilem assensum veri, & non ad probabilem assensum falsi; aliud movet ad probabilem assensum veri, non ad probabilem assensum falsi: non ergo æqualitas vis motivæ confundenda est cum diverso movendi modo.

Arguit 4. n. 10. Voluntas non potest imperare intellectui ut judicet verum esse obiectum, quod ei apparet falsum; ergo neque ut judicet verum obiectum, quod ipsi apparet æquè falsum; licet enim quodlibet ex illis motivis æqualibus scorsim sumptum satis esset ad inclinandum intellectum, sicut unus homo satis esset ad trahendum pondus versus Orientem, si alter æqualium virium abesset, qui illud trahit ad Occidentem; & sicut pondus A satis esset inclinare brachium dexterum bilancis, si abesset æquale pondus in brachio sinistro; ita, inquit, in casu nostro, licet motivum A aptum esset inclinare intellectum ad assensum, si abesset motivum B, non tamen præsentem motivo B æquè inclinante in oppositum. Confirmat: Ut enim, juxta nos, motivum probabile habet tantum vim suavisam assensu, quando intellectus non cognoscit evidenter oppositum esse verum; ita (ait n. 12.) motivum probabile non habet vim conciliandi assensum, nisi quando intellectus caret motivo æquali, aut maiori pro opposito.

Respondeo, concessio antecedenti, negando consequentiam; quia quando obiectum apparet æquè falsum, apparet simul æquè verum; ergo tunc voluntas potest imperare assensum: contra quando apparet tantum falsum, non apparet verum; ergo non potest imperare assensum. Paritates unicè probant intellectum ex se non satis esse, ut se determinet ad alterutrum, quoties utrumque est æquè probabile, quod ultro damus; non autem probant, quod à voluntate superveniente determinari non possit eo modo, quo ab altero homine determinari potest, ut

Tom. I.

moveatur in Orientem homo, qui antè moveri non poterat; atque adeo paritates sunt contra P. Thyrsium. Ad confirm. fateor motivum probabile carere omni vi motivæ, quoties intellectus cognoscit evidenter oppositum, quia evidentia tollit omnem vim motivam à motivo opposito; non ita probabilitas tollit vim motivam à motivo probabili opposito.

Arguit 5. n. 13. Implicat ut rationes, quæ N. ligatum tenent intellectum, eundem solvant: sed æqualitas rationum ligat intellectum: ergo implicat, ut intellectus solvatur à dubio per rationes, quibus fit dubius. Confirmat: Dubium rationale non solvitur nisi per rationem, ut enim rationes ligant intellectum, ita ratio, non autem voluntas debet illum solvere. Addit experientiam testari hoc ipsum, dum enim Magistri expendent momenta sententiarum, ut inter illas eligant, experiuntur æqualem efficaciam in fundamentis oppositis, nullam illarum præferunt alteri, donec nova lux superveniat, quæ fundamenta unius partis appareant facilius solubilia. Hæc P. Thyrsius. Respondeo P. Thyrsius intellectum solvi à voluntate, præsentem tamen motivo vero, adeoque voluntas solvit efficienter, intellectus autem se solvit formaliter per ipsum assensum formalem. Ad confirm. plura dabimus infra contra P. Eliz. Hoc tantum adverto, videri quod P. Thyrsius dicat contradictionem; nam in verbis paulò antè citatis docet, quod eidem intellectui utrumque motivum appareat simul probabile; & tamen *dis. 6.* negat similitudinem probabilitatis utriusque motivi respectu ejusdem intellectus. Addo quod sicut experientia constat, Magistros dubios hæere, quoties utraque sententia est æquè probabilis; ita constat, quod si post diligens examē neutra videatur probabilior, Magister se determinat ad unam præ aliâ, ex solo libito voluntatis absque aliâ novâ ratione.

Arguit 6. §. 4. à n. 15. summam esse inter N. voluntatem, quæ potest eligere inter bona 522. æqualia, & intellectum, qui non potest ex voluntatis imperio assensum alterutri ex motivis æqualibus, summam, inquit, esse differentiam: quia voluntas in utroque bono opposito invenit rationem boni; intellectus autem in utroque extremo non invenit rationem formalem veri, immò evidenter scit alterutram ex contradictorijs esse falsam, si altera sit vera. Sed contra; quia, ut dixi ex P. Muncifia *sim. 6. à n. 103.* in utroque extremo intellectus invenit rationem verisimilis, etsi enim sciat unum tantum esse verum 523. in re, scit tamen utrumque esse verosimile;

Li ij

quo-

quomodo voluntas, licet sciat unum tantum esse verum bonum, scit tamen utrumque esse apparetur bonum, & esse simile vero bono: ergo sicut voluntas inter duo bona, ita etiam intellectus inter duo probabiliter vera eligere potest. Immo si voluntas determinate sciens bonum delectabile, & inhonestum non esse verum bonum, potest illud eligere omisso summo bono; multo magis intellectus, qui non scit determinate quodnam extremum sit verum, aut falsum ex æque probabilibus, potest eligere inter illa. Audi P. Muniellam l. c. Sicut voluntas non solum fertur in bonum re tale, sed etiam in falso apparens tale; ita intellectus non solum in verum in re tale, sed etiam in apparens verum, seu in verisimile: & sicut voluntati proponitur ut bonum, quod in re non est bonum, & sic amplectitur affectivè bonum apparens, seu bonisimile; sic intellectui per apprehensiones prævias proponitur ut verum, quod in re verum non est, & sic amplectitur assensivè verum apparens, seu verisimile, ut dixit Aristoteles 1. Rhet.

Aristot. 1. Rhet. 1. Verum, & verisimile ejusdem videtur esse facultatis; homines autem ad veritatem naturæ compositi sunt, & ille ad probabilia sectanda bene se habet, qui similiter se habet ad veritatem.

N. Dices ex P. Thyrio, bonum opponi bono, verum non opponi vero: ergo potest voluntas inter bona, non autem intellectus inter probabiliter vera eligere. Sed contra; quia eodem modo bonum non opponitur bono, ac verum vero; nam non est bonum opponi bono: ergo quod opponitur bono est solum malum: ergo sicut potest voluntas inter duo bona equalia, five similia, five diversa eligere, ita intellectus inter duo æque probabilia, five similia, five diversa. Quod si dicatur bonum opponi bono, (ut revera opponitur) tunc dico, quod etiam duo probabilia equalia, si sint contradictoria, opponantur, atque adeo licet verum non opponatur vero, verosimile tamen opponitur contradictorio verosimili. Demum explicet mihi, quid sit bonum opponi bono, verum autem non opponi vero.

N. Arguit 7. In materiâ facti, si equalia sint fundamenta, intellectus manet necessario dubius, ut patet in Judice, cui testes æqualis autoritatis oppositum testantur: ergo etiam in materiâ juris. Et ideo Magistri antequam inter contrarias sententias eligant, experiuntur (ait n. 26.) se tamdiu manere dubios, quamdiu fundamenta earum apparent eis æque verisimilia. Idem accidit in foro; Judices enim dum audiunt Advocatos proponentes suorum clientum jura, auditis æqua-

libus hinc inde fundamentis, suspendunt sententiam, & remittunt litem, vel ad superius Tribunal, vel petunt novos Socios, ut penitus res inspicatur: quare P. Cardem. qui tom. 1. d. 6. cap. 6. latè probat, quod intellectus in quæstione facti maneat dubius, quando fundamenta sunt equalia, idem dicere debet (ait P. Thyrius n. 21.) de quæstione juris; nec sufficit pro quæstione facti appellare ad experientiam; hæc enim idem probat in quæstione juris, ut patet in Theologis, & Judicibus in quæstione juris. Sed contra; quia hic iterum affirmat eadem intellectui utriusque fundamenta opposita apparere simul æque verisimilia, quam similitatem probabilitatis alibi negat. Ad argumentum patet ex alibi dictis sect. 5. & 6. §. 1. & 2.

Arguit 8. contra P. Esparzam, quem laudat dicens, quod si Probabilistæ suam sententiam defenderent cum limitationibus, quas P. Esparza maturo judicio adhibet, numquam Theologia Moralis ad eum statum pervenisset, in quem immoderata aliquorum Probabilistarum laxitas eam traxit. Sed contra; quia dicere potuisset Probabilioristarum, quia, ut idem P. Thyrius hic n. 28. dicit, nullus est, cui sua opinio non appareat verosimilior, quam opposita: ergo omnis, qui docuit aliquam laxitatem, fuit potius Probabiliorista, quia eam docuit ut sibi probabiliorerem, quam Probabilista. Deinde citatis doctrinis, in quibus P. Thyrius concordat cum P. Esparza, postmodum hunc impugnat à n. 34. eo quia P. Esparza dicit motiva equalia causare dubium, si sint similia, si sint dissimilia; quia tunc quodlibet motivum secundum diversitatem, quam habet, excedit aliud, adeoque se habent ad invicem, ut excedens, & excessum, & sic neutrum motivum eliditur omnino ab alio, quatenus quodlibet vincitur ab alio, & vincit aliud. Tum quia voluntas potest per se ipsam immediate determinari ad quodlibet ex motivis oppositis inter se inæqualibus, dummodo utrumque excedat aliud secundum quid: ergo etiam voluntas poterit mediate per suum imperium determinare intellectum ad utrumlibet ex motivis oppositis, & inæqualibus. Hæc P. Esparza art. 123. & 124.

Sed contra hanc doctrinam instat 1. P. Thyrius n. 35. quia ex S. Thom. qu. 14. de Veritat. art. 1. toties datur dubium propriè, quoties motiva sunt equalia, five sint similia, five diversa: ergo falsum est tunc tantum dari dubium, quando intellectus stat inter motiva omnino similia, & equalia, ut vult

N. 530. vult P. Esparza. Inflat 2. quia numquam rationes opinionum contradictoriarum sunt ejusdem speciei, nisi quando tota probatio est autoritas, ut in quaestionibus facti, ibi enim probationes, seu testes videntur omnino similes, & aequales; si autem probatio fundatur à ratione, implicat, ut rationes, quae suadent conclusiones oppositas, sint ejusdem speciei; quomodo enim ratio suadens assensum, sit omnino similis suadenti dissensum? Inflat 3. n. 36. nec in quaestione facti aequalia motiva esse omnino similia; licet enim duo testes affirmantes sint aequalis autoritatis cum duobus negantibus, adhuc tamen in unis datur affirmatio, in alijs negatio homicidij, adeoque autoritas duorum, ut conjuncta cum affirmatione homicidij, est unum motivum; & autoritas aliorum duorum, ut conjuncta cum negatione, est aliud: ergo neque in quaestione facti, etsi motiva sint aequalia, sunt similia quoad vim movendi: ergo tota doctrina de motivis aequalibus omnino similibus, & de motivis aequalibus, sed dissimilibus, (ait P. Thyrius) habet tantum locum in voluntate, quae non est libera eligere alterutrum ex bonis aequalibus omnino similibus, ut docet S. Thom. 1. 2. qu. 13. art. 6. est tamen libera eligere alterutrum ex bonis aequalibus diversis; non autem locum habet in intellectu, cujus motiva opposita sunt semper diversa, etsi sint aequalia, nam diversum est motivum assensus à motivo dissensus.

Inflat 4. n. 38. quia stantibus motivis aequalibus, & diversis, neutra pars apparet potius vera, quam falsa, nam in utraque aequè apparet veritas, ac falsitas; implicat autem, ut intellectus assentiatur objecto, in quo non minus apparet veritas, ac falsitas, ut patet in materia facti, in qua unum motivum elidit aliud, & ideo intellectus manet dubius. Quod autem in quaestione juris motiva aequalia sint magis diversa, quam in quaestione facti, est pura differentia, quae de materiali se habet; nam unice attenditur ad efficaciam motivam, quae se habet de formali, & haec est aequalis. Rursus, quia quod unum motivum excedat aliud quoad suam differentiam specificam, nil refert, quia hoc non est excedere quoad vim reddendi magis verisimilem opinionem illam, quam oppositam: ergo quoties opiniones contrariae apparent ut aequè verisimiles, necesse est ut intellectus maneat suspensus, siue motiva sint similia, siue diversa. Licet ergo voluntas inter bona aequalia diversa possit eligere, intellectus tamen non potest assentiri alterutri ex motivis aequalibus inter se diversis. Ra-

Tom. I.

tio est, (ait n. 40. & 41.) quia licet ea bona aequaliter moveant, si tamen sunt diversa, potest voluntas dare rationem, cur amet potius unum, quam aliud, nempe quia unum habet bonitatem honestatis, quae caret bonum delectabile. Haec autem ratio non valet in motivis diversis aequaliter moventibus ad assensum, ac ad dissensum, quia cum motivum assensus non moveat, nisi quatenus detegit convenientiam praedicati cum subiecto; motivum dissensus non moveat, nisi quatenus detegit carentiam talis convenientiae; sanctè, si sunt omnino aequalia quoad vim detegendi convenientiam, & detegendi carentiam talis convenientiae, non potest intellectus unum praefere alteri, licet sint valde diversa; si enim praefereat, non posset assignare *cur* objectivum, seu rationem objectivam praefationis: rogatus enim cur assentiat potius, quam dissentiat tali objecto, dicere non potest, quia mihi apparuit potius verum, quam falsum. Dicere autem, quod ideo assensus sit potius, quam dissensus ei objecto, quia motivum assensus est diversum à motivo dissensus, non est ratio objectiva, non enim illi diversitati motivi intellectus assentit, sed objecto materiali.

Fateor 1. plura esse in hoc argumento ingeniota; & plura, quae à me solvi non debent, nempe ea, in quibus ego non discrepo à P. Esparza; non discrepo autem in hoc, quod motiva assensus, & dissensus, licet esse possint aequalia, sint semper diversa, immo hoc mihi certum est. Hinc ad 1. instantiam dico dari dubium, siue motiva sint diversa, siue non, usque dum non accedit voluntatis imperium. Ad 2. dico, me ex hoc ipso quod motiva assensus, & dissensus sint semper diversa, inferre, quod intellectus sit multo magis liber, ut alterutri ex motivis aequalibus diversis assentiat. Ad 3. transmittito illam, quae quod magis vera est, eo magis verum est, quod intellectus non tantum in quaestione juris, sed etiam facti assentiri possit alterutri siue ex rationibus, siue ex autoritatibus inter se aequalibus; quia sicut ratio differt ab alia ratione, ita autoritas affirmans est diversa ab autoritate negante. Ad 4. transeat quod neutra pars appareat potius vera, quam falsa, quando motiva sunt aequalia; at hoc non est necesse, satis enim est, ut utraque appareat vera, utraque appareat falsa, ut intellectus assentiat, cui maluerit, talis autem utraque apparet, quando motiva sunt aequalia. Quod aut ex eo quia unum motivum differt specie ab alio, non ideo est verosimilius illo, fateor ita esse; sed nihil inde contra nos. Ad ultimum, quo

li iij

compa-

comparat voluntatem cum intellectu, dico, quod sicut dari potest ratio ex parte objecti, cur voluntas præferat honestum delectabili, nempe quia unum est honestum, aliud est delectabile; ita dico dari posse rationem cur intellectus assentiat potius, quam dissentiat, quia videt convenientiam prædicati cum subiecto; licet autem videat carentiam etiam talis convenientiæ, hoc probat, quod æque poterat dissentiri. Addo non esse necesse cur objectivum ex parte intellectus, immo implicat tale cur, quando motiva sunt æqualia; tale, inquam, cur magis assentiat, quam dissentiat; hoc enim magis non datur ex parte objecti, nam motiva sunt æqualia, licet detur ex parte objecti verosimilitudo, quæ est motivum intellectus. De hoc plura infra.

N. Arguit 9. contra nos, & alios Probabilistas, inter quos P. Tambur. lib. 1. in Decal. 536. cap. 3. qui nobiscum sentiunt non tantum in questione juris, sed etiam in questione facti posse intellectum prudenter assentiri alterutri ex autoritatibus æqualibus, cui mauerit. Contra hoc itaque ait 1. P. Thyrsus §. 7. à n. 42. quia hic modus discurrendi, quod uterque testis contradicens adhuc maneat fide dignus, quia in ratione fide digni constituitur ex sapientiâ, & virtute, quas nullus perdit, eò quia alter alteri contradicit: hic, inquit, modus pugnat tum cum jure Civili, tum cum Canonico, tum cum experientiâ, tum cum ratione. Pugnat cum Canonico, ut patet ex 2. libro Decretalium, titulo de Probationibus per totum. Pugnat cum Civili, ut patet ex textu in cap. Ex litteris de Probationibus, ubi dicitur, quod si amborum partium testes sunt æque idonei, possessoris testes preferuntur, cum promptiores sint jura ad absolvendum, quam ad condemnandum; ubi Gloila: Quod hic dicitur & in similibus, locum habet in dubijs, & in obscuris: ergo quoties testes facti sunt æqualis autoritatis, res manet dubia. Pugnat cum ratione, quia implicat me credere alicui, quoties ejus testimonium æque apparet verum, ac falsum, ut accidit quoties pro opposita parte adest testimonium æqualis autoritatis. Pugnat cum experientiâ, quæ constat rem æque manere dubiam, siue testes oppositi sint omnes rustici, siue omnes sint sapientes: ergo quoties probationes sunt æquales, res manet dubia; quare licet quilibet sit dignissimus fide, quando seorsim à contradictione alterius rem affirmat; non tamen est dignus fide, quando oppositum testatur vir æqualis autoritatis; quia sicut dignus non est, ut ego credam alterum virum æqualis autoritatis

errare, ita dignus non est, ut ego in illis circumstantijs illi fidem præstem; nam illi fidem præstare, est credere alterum errare ex ignorantia, vel malitiâ. Quare ait n. 43. in N. illo eventu, in quo viri ejusdem autoritatis sibi invicem contradicunt, & alter affirmat, alter negat, non esse utrumque fide dignum; ac proinde neutrum esse fide dignum in ordine ad rem illam. Probat; quia si vir summâ sapientiæ, & sanctitatis dote insignitus aliquid testatur, ego tamen sciam evidenter cum errare, tunc apud me non est fide dignus, quia ut ejus autoritas me movere possit, necesse est, ut caream evidentiâ de errore illius: ergo licet illi duo viri sint maximæ autoritatis, non est uterque fide dignus apud me, quia evidenter scio alterum errare.

Confirmat 1. Hæc propositio est evidens. Alteruter ex illis contradicentibus fallit, aut fallitur: ergo uterque non est simul dignus fide, similitate dignitatum, non dignitate similitatis alienius cum dissentiu: ergo non est in meâ potestate eligere inter utrumque, ut huic, aut illi prudenter credam, nam hæc electio supponit utrumque dignum fide simul, similitate dignitatum in actu primo. Primam consequentiam probat; nam si est evidens alterum falli, aut fallere, dicere non possum, Uterque est fide dignus: dum enim judico Petrum esse fide dignum in aliquo dicto, judico cum nec falli, nec fallere; nam dignitas fidei consistit in sanctitate, quâ non decipiat, & in scientiâ, quâ non decipiat; ergo autem in eo casu non possum dicere: In hoc dicto nec Petrus fallit, aut fallitur; nec Paulus fallit, aut fallitur; nam mihi evidens est alterutrum falli, aut fallere; ergo non possum pronuntiare, Uterque est fide dignus: ergo non est in meâ manu eligere, quem maluerò, ut ei prudenter credam. Hinc n. 45. ait nullam esse in argumento fallaciam, nam hæc propositio: Alteruter ex sibi contradicentibus fallit, aut fallitur: non facit suppositionem confusam, & vagam, sicut facit hæc: Alteruter ex oculis est necessarius ad videndum; sed facit determinationem, sicut hæc, Aliqua ex contradictorijs est determinatè falsa: nam in suppositione confusâ non valet consequentia à negatione unius extremi ad affirmationem alterius; & ideo non valet, Sed non requiritur sinister; ergo requiritur dexter: at in suppositione determinatâ bene valet: ergo concessio, quod Petrus, vel Paulus, sibi contradicentes, fallit, aut fallitur, bene (inquit) valet, Sed Petrus nec fallit, nec fallitur, ergo Paulus vel fallit, vel fallitur. Cum ergo à me ignoretur, quinam sit, qui nec fallit, nec fallitur,

fallitur, neuter apud me est fide dignus, sed teneor suspendere assensum neutri crededo.

N. Confirmat 2. n. 46. Ut sim proximè potens credere viro gravi, non satis est, ut sciam eum esse virum gravem, sed necesse est, ut non sciam eum certò decipi: ergo ut sim proximè potens credere Petro, aut Paulo, non satis est, ut sciam esse viros graves, sed necesse est, ut nesciam alterum ex his decipi, sed scio alterum decipi, dum contradictoria dicunt; ergo tunc non sum proximè potens alterutri credere; ergo neutri debeo credere, sed iudicium suspendere. Hinc n. 47. ait, *non esse absurdum, sed esse verissimum, quòd opinio D. Augustini non sit digna assensu apud eam, qui scit D. Hieronymum asserere oppositum, si utriusque autoritas sit omnino æqualis apud ipsam*, quia alteruter errat: ergo in illo eventu neutri potest prudenter assentiri, & neutra opinio est prudenter credibilis. Subdit n. 48. Non tantum non est injuria Augustini, sed reverentia erga Hieronymum, nè quis assentiat Augustino, dum ei contradicit Hieronymus: nec est injuria Hieronymi, sed reverentia erga Augustinum, ne quis assentiat Hieronymo dum ei contradicit Augustinus. Dat rationem; quia si quis assentiat opinioni Augustini, iudicat opinionem Hieronymi esse falsam, & huius auctoritatem quoad hanc assertionem contemnit: & contra, si assentiat opinioni Hieronymi, iudicat opinionem Augustini esse falsam, & huius auctoritatem contemnit: dum autem iudicium suspendit, reveretur æqualiter utrumque. Demum concludit n. 50. Quoties in meo intellectu stant duæ opiniones contrariæ, æquè verisimiles, neutra tunc est apud me digna assensu, quia cum evidens sit unam esse falsam, nec potior sit præsumptio pro una, quam pro alia, nulla est ratio prudens, cur uni præ alia assentiar.

N. Respondeo nihil horum me movere, 1. quia in casu duorum contradicentium, utrumque testimonium apparet directè probabiliter verum, quia utrumque immediatè constare videtur prærogativis, quibus constituitur testimonium probabiliter verum: rursus utrumque testimonium apparet indirectè probabiliter falsum, quia si testimonium A est verum, sequitur quòd B sit falsum, & contra si B est verum, A est falsum; quodnam autem sit in re verum, vel in re falsum, nescimus. Secundo, quia testimonium non æquè apparet verum, ac falsum, sed directè apparet verum ratione sui, & indirectè falsum ratione alterius. Tertio, argumentum transit ab evidentiã falsitatis indeterminatè, & vagè ad negandam probabili-

tatem utriusque, confundendo falsitatem cum improbabilitate: quæro enim à P. Thyrsio, an hæc consequentia sit bona: Alteruter me iudice dicit evidenter falsum, ergo neuter est fide dignus: si est bona, ergo hæc etiam erit bona: Alteruter me iudice evidenter dicit verum, ergo uterque est fide dignus: sicut autem malè à veritate indeterminatè infertur auctoritas utriusque affirmantis, & negantis; ita malè etiam à falsitate indeterminatè infertur negatio auctoritatis utriusque affirmantis, & negantis. Cur autem, nisi quia confunditur veritas cum probabilitate, & falsitas cum improbabilitate? ut latè dixi contra P. Eliz. qui latè hoc argumentum produxit, & alij amplexi sunt. Quarto, dico, quòd uterque testis dicit probabiliter, & prudenter verum, etsi neuter dicat infallibiliter verum, quia uterque, ut supponitur, loquitur ex gravi fundamento. Quinto, dico, quòd tota hæc doctrina unico D. Thomæ textu qu. 14. de Verit. art. 1. rejicitur; nam explicans dubium ait: *Quandòque intellectus noster non inclinatur magis ad unum, quam ad aliud*: ecce non negat quòd æqualia motiva moveant, sed negat quòd magis moveant, ait enim, non inclinatur magis, quòd verum est: ergo æqualia motiva inclinant, sed non magis; ergo non se elidunt; & utraque statere pars æquiponderans inclinat ad centrum, etsi non magis; & uterque æqualis trahens trahit, etsi non magis; & uterque testis probat, etsi non magis. Sexto, quia urget voluntatis paritas eligens inter æqualia, & diversa bona, quæ non ideo contemnit bonum, quòd non eligit, non enim idem est non eligere, ac contemnere: ergo qui credit D. Augustino, non contemnit S. Hieronymum, cui non credit.

Septimò, argumentum probat nullam esse omnium Scholarum auctoritatem, suppono enim esse æqualis doctrinæ, & sapientiæ: ergo nulla erit in Ecclesiã Catholicã Scholarum auctoritas, quoties sibi contradicunt, ut accidit in plerisque probabilibus; nulli fidendum erit Doctori: qui enim ex. gr. Matrili petit consilium hominis doctissimi, evidenter scit dari alios æquè doctos ei contradicentes; quid ergo facere debet? Non eorum rationes ponderare; nam est incapax: non doctrinam; nam est idiota: non sequi tutius; tùm quia ad hoc necessarium non erat consilium; tùm quia sicut dantur Doctores, qui ad hoc obligant, ita æquales, qui deobligant; quid ergo ei faciendum erit? Sane felicius erit, qui deserto in loco vivit, ubi unus Parochus, & utinam sæpe mediocriter doctus, instar omnium est; talis enim est, ut omnes

omnes ejus Diecefis, ejus dictamen sequi possunt: tunc Parochus iste superior erit toti Scholæ Thomisticae, & toti Scotisticae, quia cum utraque sit summa, & æqualis auctoritatis, per hoc ipsum neutra est fide digna, neutri credere possum; potest autem idiota vulgari Parocho ex toto credere. Ecce quò declinant, qui argumentum satis ordinarium solvere vel nolunt, vel nequeunt. Argumentum autem est: Alteruter æqualis auctoritatis fallitur, aut fallit, seu falsum dicit: ergo neutri possum prudenter credere: nam concessio antecedenti, nego consequentiam; ut enim alicui prudenter credam, satis est, quòd verum probabilissimè dicat; sed uterque dicit probabilissimè verum; ergo utrique possum disjunctivè credere; licet enim evidens sit alterutrum errare, non ideo neuter est fide dignus, nam error non minuit sapientiam dicentis, si error ille sit ex magnâ veritatis apparentiâ; nec sapientia humana est quoad omnia à se asserta infallibilis, sed sepe fallibilis; nec sapientia idem est cum veritate; aliàs qui casu dicit verum, esset sapiens; est ergo vir sapiens aliquando fallatur, non ideo in eo non est sapiens, si illud ex magno fundamento asserat; quo modo non definit esse vir sanctus, qui invincibiliter violat Dei legem, nec peccatum illud materiale contra legem obstat ejus sanctitati; immò si opus illud materialiter malum commisit ex invincibili errore, quòd daretur præceptum, est ob illud laudabilis, & sanctus; ergo error fundatus in magnâ veritatis apparentiâ non obstat sapientiæ humanæ. Demum videtur contradictio; nam *dist. 7. ad §. 7.* inclusivè, totus est in asserendo, quòd quoties utraque opinio est æquè probabilis, suspendendum sit omne judicium, nam his verbis claudit §. 7. *Debeo circa utrumque assensum suspendere*; deinde §. 8. *n. 51.* vult, quòd quoties utraque opinio est æquè probabilis, tencar ad tutiorem; quomodo autem possum hanc sequi, nisi prius formem judicium directum de veritate tutioris? quomodo autem formare poterò judicium directum de veritate tutioris, si adest æquale fundamentum pro veritate non tutioris? Ergo licet possum ob alias rationes formare judicium reflexum de obligatione sequendi tutiorem, non tamen poterò eam sequi, quia ex P. Thyrsio nullam sequi possum opinionem, nisi illam judicem directè veram: sed in casu quo utraque est probabilis, non potest tutior judicari à me directè vera; ergo eam sequi non possum; ergo ex una parte datur obligatio sequendi tutiorem, nam hoc asserit P. Thyrsius §. 8.

ex aliâ parte datur impossibilitas sequendi tutiorem, quia ex eodem omnis opinio, antequam eam sequar, debet judicari directè vera; & ex eodem nulla æquè probabilis potest judicari directè vera, sed necessariò suspendendum omne judicium: ergo datur obligatio sequendi tutiorem, quoties opinio magis, & minus tuta sunt æquè probabiles, & simul datur impossibilitas eam sequendi.

Omitto alia infra solvenda, ubi de licito usu opinionis æquè, aut minus probabilis stantis pro libertate.

§. IV.

Argumenta P. Elizalde.

SUMMARIUM.

Quia dubitare, aut solvere dubium, non est nobis liberum, n. 548.

Quia dubium solvitur per inventionem veritatis; ergo implicat, ut rationes, quæ faciunt dubium, illud solvant, n. 549.

Quia regula juris sunt solutiones dubiorum, hæ autem nituntur alteri rationi, n. 550.

Quia dubitans nil habet tunc, quo tollat dubium, n. 551.

Quia ad nihil plus obligaretur judicans, quam dubitans, n. 552.

Quia solvens debet habere cur, n. 553.

Quia dubium ex Arist. est nodus, nodus autem solvi non potest per quod implicatur, ibid.

Quia conscientia dubia per aliud principium deponitur; ergo ut dubium solvatur, debet dari nova ratio, n. 554.

Ait, neminem sibi opponi, excepto Caietano, quem impugnatur, ibid.

Quia, quæ habent æquales rationes, non solent dici probabilia, sed dubia, & plus requiritur ad probabilitatem, quam ad dubium, n. 555.

Definitio dubij ex S. Thom. n. 556.

Inferi, centum contra centum facere rem dubiam, non autem credibilem, vel opinabilem, n. 557.

Aliæ illusiones, ibid.

Arguit Palanco ijs ferè argumentis, quibus P. Eliz. n. 558.

Potest solvi dubium sine nova ratione, n. 559.

Confundit dubium cum probabilitate, n. 560.

Eadem ratio, quæ constituit, solvit dubium, n. 561.

Nemo dicit, quòd dubitatio tollatur formaliter per rationem dubitandi, nam tollitur per assensum, n. 562.

P. Eliz. qui totus est contra Reflexistas, utitur argumento reflexo, n. 563.

Confundit sensum divinum cum composito, & dubium obiectum cum formali, n. 564.

Ad plus

Ad plus ex parte aëlius obligatur solvens, nec quod satis est ad dubium, satis est ad solutionem, & alia discrimina expono, n. 565. 566.

Dubitantis cur, solventis cur, n. 567.

Nodus non solvitur per quod implicatur, immo retorquetur, n. 568.

DD. citati a P. Eliz. docent evidenter oppositum, nempe dubium deponi physicè posse sine nova ratione, immo ut licite deponatur, non est necessaria nova ratio, n. 569. 570.

Mirabile est, quod ait de dubio negativo, n. 571.

Æqualitas rationum, & DD. reddit rem dubiam, id est, non certam, reddit tamen probabilem, n. 572.

Rex ex se, nec est dubia, nec certa, & à quo talis sit, n. 573.

Plus requirit probabilitas objectiva, & formalis, quam dubium, & dubitatio, n. 574.

Probabilitas non sumitur a contingentia, n. 575.

DD. citati a P. Eliz. defenduntur, n. 575.

Juxta me dubitatio non est sola suspensio judicii directi, sed etiam dicitur judicium reflexum de insufficientia utriusque motivi, n. 576.

Decem graves contra decem graves faciunt rem probabilem, cur? n. 577.

Solvo argumentum Palanci, n. 578.

Non est idem, quod inclinatur ad dubium, ac ad solutionem, n. 579.

Quæstio non agitur eo sensu, quo Palanco intelligit, n. 580.

solvendum: quomodo enim per illud, per quod constituitur dubium, tollatur dubium? sed constituitur per rationes dubitandi; ergo per has tolli non potest.

Secundo, quia regulæ juris in re dubia sunt solutiones dubiorum; sed illæ regulæ nituntur semper alicui rationi particulari faventi parti, cui favent, non autem ex libito; alias regulæ contradictoriæ essent æquæ rationales; & sicut statuitur reo favendum, cum jura partium sunt obscura, meliorem esse in re dubia conditionem possidentis; æquæ rationabiliter statui posset oppositum, nempe in dubijs deteriorem esse conditionem possidentis, & favendum actori, & standum contra pupillum, & Ecclesiæ: ergo illæ regulæ sunt ex speciali ratione, non ex puro libito.

Tertio, quia objecto æquæ se habente ad verum, & falsum non est quidquam enuntiare mentaliter; sed omnis dubitans ob rationes contrarias hinc inde trahentes habet objectum indifferens ad verum, & falsum, & sic ex D. Thom. & alijs, dubitatio definitur, *Motus super utraque parte contradictionis*; dubitat enim ob contrarias rationes, quæ vera, quæ falsa sit: ergo dubitans nil habet, quo tollat dubium.

Quarto, si quod sufficit ad dubitandum, sufficeret ad solvendum, non ad plus obligaretur judicans, quam dubitans: sed dubitans non obligatur has rationes bonas facere, & contrarias solvere: ergo nec judicans; sed hoc est contra leges Scholarum, fori, librorum; ergo & illud.

Quinto, ratione, quam vocat offensivam; Nam solutio dubij fit per inventionem veritatis, seu per affirmationem, aut negationem: ergo omne dubium solvitur affirmatione, vel negatione: ut enim omnis dubitans, nec affirmat, nec negat, ita omnis solvens dubium, vel affirmat, vel negat, sive actu scientiæ, sive fidei, sive alio: ergo dubitans, & solvens non habet easdem rationes. Sicut ergo implicat, ut dubitans non habeat *cur*, seu rationes dubitandi; ita implicat, ut solvens non habeat *cur*, seu rationes solvendi. Dicere autem, quod ratio solvendi sit ipsa ratio dubitandi, est idem, ac dicere, nodum per idem solvi, & implicari; nam dubitatio ex Aristot. est nodus: ergo omnis solvens dubium debet habere rationem, cur pro hac parte solvat, & non pro contrariâ; in rationibus autem dubitandi hoc non habet: ergo sola ratio dubitandi non est satis ad dubij solutionem.

Sexto, *qu. 3. §. 1.* ita argui potest: Ferè omnium *TT.* sententia est, quod ut consci-

*N. Ingeniosus P. Eliz. à longè impossibilitatem assentiendi æquæ, aut minus probabiliter derivare ausus fuit; ait enim quod si nobis non est liberum dubitare, nec liberum erit solvere dubium; & si hoc non est liberum, nec illud: sed stante motivo dubitationis, non est liberum solvere dubium, nisi nova ratio accedat: ergo stante eo motivo, non est liberum dubitare. Quare ut ejus methodum sequar, traham prius, quæ lib. 4. in quo agit de dubitatione, diserte tradit, dicendo quod dubitare non sit nobis liberum, nec dubium solvi posse per dubitandi rationem; immo hæc duo mutuo se inferre, non est liberum dubitare, ergo nec solvere dubium; non est liberum hoc, ergo nec illud. Itaque *qu. 3. §. 2. pag. 211.**

N. Arguit 1. ex Aristotele 7. Ethic. cap. 2. & ex communi proverbio, Dubitatio solvitur per inventionem veritatis, sive veram, sive existimatam: si vera sit inventio, bona est solutio; si existimata, mala est: ergo nisi nova ratio, vel autoritas accedat pro solutione, intelligi non potest sublata dubitatio: ergo rationes dubitandi non sunt satis ad dubium

entia dubia deponatur, necesse sit principium distinctum à rationibus dubitandi, cui dictamen conscientie de non peccato nitatur: ergo non potest solvi dubium per rationes dubitandi. Rursum communissima est, quod ut speculative dubitans possit practice non dubitare, debet assumere aliam specialem rationem: ergo pro dubij solutione nova requiritur ratio. Demum certum est, quod ut solvatur dubium, teneamur diligenter scrutari veritatem: ergo dubium non solvitur per id, per quod constituitur, alias nulla diligentia esset necessaria, sed satis esset velle non dubitare. Hinc subdit se nullum invenisse in hoc puncto sibi contrarium, præter Caiet. 1. 2. qu. 19. art. 5. dicentem dubium deponi posse sine nova ratione, per solum velle; quod idem docet de dubio negativo qu. 65. art. 4. ita ut velit, quod quis sine ullâ ratione presente judicare possit astrâ esse paria; quod falsum est, alias possemus vêtura judicare pro libito sine ratione. Sicut ergo non potest solvi dubium negativum, nisi adveniat ratio, ita nec positivum, nisi nova accedat, nam ubi rationes sunt æquales, per nullam earum solvi potest dubium, quia objectum æquè apparet verum, ac falsum, & rationes se elidunt, & se habent, sicut nulla ratio: ergo dubium solvi non potest sine nova ratione.

C. Caiet.

N.

555.

Septimò qu. 4. & 5. arguit; quia æqualitas rationum, vel autoritatum facit rem dubiam: ergo sicut stante æqualitate rationum opinari non possum, ita nec solvere dubium, & e contra. Antecedens probat tùm autoritate; Doctores enim communissimè dicunt dubia ea, quæ pro utràque parte habent rationes, vel autoritates æquales; ergo quæ habent rationes æquales, non sunt probabilia. Tùm quia DD. plus requirunt ad probabilitatem, quàm ad dubium; ad illam enim requirunt, ut sit plerumque contingens, & verum, ut docent Arist. S. Thom. C. Pallav. sed quæ habent rationes, vel autoritates æquales, ut talia sunt, non habent contingere magis, quàm non contingere, nam æquè se habent ad contingere, & non contingere: ergo &c. Tùm quia quotquot docent non esse opinari circa æquè, aut minùs probabilia, ut Arist. S. Tho. P. Suar. C. Pallav. P. Lessius, P. Layman, & alij; omnes isti excludunt à probabilitate ea, quæ habent utrumque rationes æquales: ergo omne tale, si non est opinabile, nec est probabile; atque adeo omnes, qui asserunt æquè, & minùs probabilia esse verè probabilia, & tamen negant esse opinabilia, sibi contradicunt. Tùm quia S. Thom. qu. 14. de Verit. expressè ait:

Aristot.
S. Tho.
C. Pallav.P. Suar.
P. Less.
P. Laym.

S. Tho.

Intellectus quandoque non inclinatur in unam partem magis, quam aliam... vel propter æqualitatem rationum, quæ movent in utramque partem, & ista est dispositio dubitantis, quæ fluctuat inter duas partes contradictionis; & ideo in 3. dist. 37. definit dubitationem, motum rationis super utràque parte: ergo dubium obiectivum ex S. Thom. consistit in æqualitate rationum; sed dubio obiectivo non respondet ex parte actus, nisi dubium formale, seu dubitatio; ergo respondere non potest opinio formalis, aut probabilitas formalis: ergo quando motiva sunt æqualia, objectum non est opinabile, & multo minùs est probabile, sed purè dubium. S. Thomam, subdit, sequi Summistas Sylvest. Ang. Caiet. M. Sylv. Cordub. Conrad. Sot. & Pallav. 1. 2. d. 9. qu. 4. art. 3. n. 1. P. Suar. 1. 2. d. 12. sect. 5. & alios, quos citat. Hæc P. Eliz. qui q. 4. §. 4. pag. 215. infert 1. decem Doctores contra decem, aut centum contra centum, facere propriissimè rem dubiam, nullatenus autem credibilem, vel opinabilem; si autem non faciunt opinabilem, consideretur, quàm tutò casus conscientie resolvantur, dicendo adesse tot Authores; si enim Authores hinc inde (idem dic de rationibus) sunt æquales, eò ipso res manet dubia, tot enim sunt contra legem, quàm pro lege: ergo cum omnis operans in dubio contra legem peccet, omnis sequens contra legem æquè probabilis. N. 557.

Infert 2. q. 5. nullum conscientie dubium solvi per æquè, aut minùs probabile; tùm quia ait §. 1. hoc probabile non est inventio veritatis, cum intellectus æquale habeat fundamentum pro non veritate; tùm quia, ait §. 2. hoc probabile erat etiam in dubitante, cum habebat æqualem probabilitatem obiectivam; tùm quia ait §. 3. solutio dubij per hoc probabile oritur, quia ignoratur natura dubitationis; nam licet dentur rationes, & Doctores graves pro utràque parte dubij, earum gravitas non dat nisi dubitare, nam dubium est, quando adfunt rationes æquales, non tantum leves, sed etiam graves, ut constat ex praxi Doctorem, qui pro ratione dubitandi proponunt rationes graves: ergo tota ea gravitas non facit probabile; & qui dixerunt quod fundet probabile, ignorarunt quod fundet probabile, quæ adhuc persistit stante rationum gravitate.

Octavò argui potest ex Palanc. q. 17. an. N. 2. Solvere dubium semper est cum ratione, 558. non autem pro puro voluntatis libito: ergo ut dubium solvatur, necessaria est nova ratio, vel quoad substantiam, vel quoad modum. Consequentia probatur: quia implicat,

plicat, ut quæ est ratio prudenter dubitandi, eadem invariata sit ratio prudenter assentiendi, seu solvendi dubium, aliàs manifesta esset imprudentia manere in dubio, dum adest ratio assentiendi prudenter, seu solvendi dubium: ergo ut dubium prudenter solvatur, requiritur ratio nova saltem formaliter, & quoad modum. Confirmat 1. quia implicat, ut eadem ratio prorsus invariata inclinet prudenter ad oppositum: sed dubitare, & solvere dubitationem, seu affirmare, vel negare, sunt actus oppositi: ergo implicat, ut eadem ratio prorsus invariata, quæ movet intellectum ad dubitandum, sit satis ad dubium solvendum. Confirmat 2. quia si rationes dubitandi sunt rationes sufficientes assentiendi, cur statim ac dubitamus, non assentimur? immò plerique sapientes in magnis dubijs suspendunt iudicium: ergo tantum abest, ut rationes prudenter dubitandi sint sufficientes ad solvendum prudenter dubium, quin esse non possunt, ut docet experientia. Hinc §. 3. *an. 12.* ait solutionem dubij fieri semper per inventionem veritatis, vel veram, vel putatam veram; quia dubium non solvitur nisi affirmando, vel negando id, de quo dubitatur: sed omnis affirmatio, vel negatio ejus, de quo dubitatur, est inventio veritatis, vel vera, vel putata, nam affirmatio est actus, quo judicatur vera pars affirmativa; negatio est actus, quo judicatur vera pars negativa: sed judicare ut veram partem affirmativam, est invenire in illa veritatem verè, aut putativè; sicut judicare veram partem negativam est invenire in illa veritatem verè, vel putativè: ergo affirmatio, vel negatio ejus, de quo dubitatur, est inventio veritatis vera, vel putativa. Quare §. 4. *an. 17.* concludit æqualitatem rationum, & autoritatum pro utràque parte contradictionis non posse sufficere ad solvendum dubium, immò potius ea æqualitas ad dubium propriè revocatur, quod adeo certum est, ut omnes Antiqui hoc potius supposuerint, quam disputarint. Hæc Palanc. vel potius P. Eliz. in Palanco.

N. 559. Respondeo 1. universaliter ad hæc omnia, quod cum mihi certum sit intellectum esse liberum libertate contrarietatis ad assentiendum ex imperio voluntatis non tantum alterutri ex motivis æquè probabilibus, seu ex rationibus dubitandi gravibus, sed etiam ad assentiendum motivo minùs, immò nullo modo probabili, stante motivo opposito validissimo, obcurè tamen proposito, ut patet in Hæretico, & in temerè judicante; consequenter intellectus erit etiam liber ad solvendum dubium, assentiendo ex imperio

voluntatis alterutri motivo dubitandi, absque eo quod nova ratio pro solutione, seu pro illo assensu accedat. Porro arguens contra fundit dubium, & probabilitatem; illæ enim rationes dubitandi, sive æquales, sive inæquales, quia non cogunt ad assensum, relinquunt intellectum, ut quidem omne iudicium directum suspendit, dubium positivè circa objectum; si tamen accedat voluntatis imperium, ut assentiat uni præ altera parte, & ratio, vel autoritas, ob quam assentitur, sit gravis absolutè, & respectivè, eo ipso solvitur dubium, & datur probabilitas formalis. Sanè ut alia omittam, Catholicus per solas rationes fidei sufficienter propositas movetur ad solutionem dubij contra fidem, derivati à rationibus oppositis ipsi fidei: sicut igitur hæ rationes contra fidem, & illæ pro fide, generant dubium contra fidem; ita illæ pro fide omnino invariata, nulla alià novà additâ ratione, satis sunt ad tollendum illud dubium: ergo eadem ratio, quæ constituit dubium, satis est ad illud tollendum, accedente imperio voluntatis. Idem patet in voluntate stante inter bona æqualia diversa, quæ licet reddant suspensam voluntatem, arctamen quodlibet eorum satis est, ut accedente volitione hujus, vel illius boni, voluntas sine novo bono superveniente amplectatur hoc præ illo; ita hoc idem accidit in intellectu. Deinde, ut singulis satisfaciam,

Ad 1. dico certum prorsus esse, quod dubitatio non tollatur formaliter per rationem dubitandi, nec ullus potest hoc somnare; tollitur enim formaliter per assensum, & dissensum; quapropter evidens est, quod argumentum nihil probet, nam unice probat, quod dubium formaliter non tollatur per id, per quod formaliter constituitur, quod verum est, nec de hoc potest esse quæstio, non autem probat, ut probare deberet, quod sine novâ aliâ ratione intellectus non possit præbere alterutri parti assensum, per quem formaliter tollatur dubium; ergo nihil probat. In formâ transeat antecedens, & nego consequentiam; immò dico, quod etsi nova ratio accederet, non ideo formaliter tolleretur dubium, quia dubium non solvitur per motivum, sed solvitur per actum iudicij. Vel, si placet, distingo: sola ratio dubitandi, immò nec nova addita ratio non sufficit ad tollendam dubitationem per modum causæ formalis, concedo consequentiam; sola ratio dubitandi, accedente, ex voluntatis imperio, iudicio affirmativo, vel negativo, N. 562. nego consequentiam.

Ad 2. oporteret ut P. Eliz. qui tantum P. Eliz. contra

contra Probabilistas Reflexistas invehitur, meminisset huius argumenti, quod reflexum est, nam quoties ad has juris regulas appellamus, non solvitur directe quaestio, sed reflexe, nam adhuc directe incertus sum, an res sit Petri possidentis, an non, licet deinde quaestionem reflexe solvam per regulam reflexam, quod in dubio melior sit conditio possidentis. Quare argumentum peccat 1. quia non est ad rem; quaritur enim, an sine nova ratione possim directe solvere dubium? P. Elizalde negat, & ut probet, trahit juris regulas, per quas reflexe, non autem directe solvitur quaestio: ego autem affirmo posse directe sine nova ratione solvi dubium. Peccat 2. quia vel eas juris regulas putat certas, vel dubias? Si certas, ut revera sunt, consequenter, sicut statuitur, quod in dubio favendum sit reo, ita non potest statui opposita regula, In dubio non est favendum reo, cum eo ipso, quod illa sit certa bona, haec sit certa mala: vel putat dubias, & tunc fallitur. In forma concedo totum, quod non est ad rem.

N. 564. Ad 3. nego maiorem, si accedat voluntatis imperium. Moneo autem ne confundat sensum divisum cum composito; nego enim, quod actu dubitans possit, stante dubitatione, componere iudicium de alterutra parte; & affirmo, quod possit in sensu diviso. Quare dubitans in sensu diviso ab actuali dubitatione, (ita loquor, ut loquar cum arguente, alias non video, quomodo suspensio omnis actus sit actus dubitandi) stantibus tamen iisdem omnino dubitationis motivis, potest enuntiare, quod voluerit, affirmando, aut negando; nihil autem enuntiare potest stante actuali dubitatione. Rursus, ne confundat dubium objectivum, seu motiva dubitationis actualis cum ipsa dubitatione actuali; iudicium stare potest cum dubio objectivo, seu cum omni dubitationis motivo, non autem cum actuali dubitatione.

N. 565. Ad 4. distingo maiorem: si quod sufficit ad dubium, sufficit ad solutionem, iudicans ad nihil plus obligaretur, quam dubitans, ad nihil plus ex parte objecti, concedo, ex parte actus, nego maiorem; & concessa minori, nego consequentiam. Hoc etiam argumentum peccat 1. quia supponit nos dicere, quod idem quod sufficit ad dubitandum, sufficiat ad solvendum, quod falsum est, ut dixi, nam ad dubitationem requiritur suspensio omnis iudicii directi circa quaestionem; ad solutionem autem requiritur enuntiatio directa de eadem quaestione. Peccat 2. quia licet, si fermo sit de dubio objectivo, seu de motivis dubitandi, & de motivis solvendi, licet, in-

quam, verum sit, quod non requiratur necessario (nam res est, an necessario requiratur) maius motivum, ut solvatur, quam ut dubitetur; sicut enim, ut dubium sit prudens, requiritur ut motiva dubii sint graviora, ita ut solutio sit prudens, requiritur ut motivum sit grave; rursus, sicut, ut dubium sit imprudens, satis est, ut motivum pro una saltem contradictionis parte sit leve; ita, ut solutio sit imprudens, satis est si eidem motivo levi nitatur; licet, inquam, certum mihi sit, quod non requiratur maius motivum pro enuntiatione, ac pro dubio, ex hoc tamen non sequitur, quod enuntians non teneatur ad plus, quam dubitans: eo enim ipso quod assentitur uni parti ut verum, tenetur oppositas rationes solvere, & oppositum repudiare ut falsum, ad quod non tenetur dubitans; quo modo non plus requiritur ex parte motivi ut voluntas amet Petrum potius, quam Paulum, satis enim est, ut in utroque detur bonitas; postquam tamen determinavit amare Petrum, ad plura tenetur, quam si eum non amaret, vel amaret Paulum.

N. 567. Ad 5. concessio antecedenti, nego consequentiam; dico enim, quod tam dubitans, quam solvens, habent *cur*. Dubitantis *cur*, sunt utriusque partis contradicentis motiva, siue aequalia, siue inaequalia. Solventis *cur*, est motivum alterutrius partis, quod bene ponderatum, etsi sit certo grave, movere potest ad assensum, vel disensum gravem, & prudentem. Quod autem ait, quod si ratio solvendi est ipsa eadem ratio dubitandi, sequitur, quod nodus per idem solvatur, per quod implicatur, nego sequelam ex triplici capite: 1. quia dubitatio, seu nodus non solvitur formaliter per ipsam rationem, seu motivum, sed per iudicium affirmativum, vel negativum; adeoque arguens iterum confundit solutionem objectivam, seu motivum, cum solutione formali: 2. quia motivum dubitandi, vel sunt ambo motiva, si duo dantur, considerata ambo ut vera, & ut falsa; vel est unum motivum, si unum tantum datur, consideratum ut verum simul, & falsum: econtra motivum solvendi est unum tantum motivum, nempe consideratum ut verum, cui intellectus ex voluntatis imperio assentitur, & oppositum consideratum ut falsum, cui non assentitur: 3. quia paritas nodi est evidenter contra P. Eliz. vel enim loquitur de solutione formali nodi; & in hoc sensu implicat, ut nodus per idem formaliter solvatur, per quod formaliter innodatur: in casu autem nostro dubium solvitur formaliter per formalem affirmationem

tionem, aut negationem; & innodatur per dubitationem formalem: vel loquitur de solutione quasi efficienti, & tunc nodus per illud ipsum, per quod efficienter innodatur, potest efficienter solvi; nam funis ex. gr. innodatur, & solvitur efficienter ab eadem manu.

N. 569. Ad 6. fateor omnes, quos citat, evidenter docere oppositum saltem quoad potentiam physicam intellectus; si enim communissima sententia docet peccare illum, qui sine nova ratione dubium deponit; ergo evidens est, quod potest illud, etsi temere, & imprudenter, deponere; ergo evidens est, quod sine nova ratione possit, imprudenter saltem, deponere dubium. Similiter si communissima sententia docet, quod ut practice seu licite deponatur dubium speculativum, debeat supervenire aliud principium; ergo evidens est, quod sine novo principio possit illicitè saltem deponi. Demum si ut dubium licite solvatur, tenemur ad diligens veritatis examen; ergo evidens est, quod saltem cum peccato deponi possit dubium sine nova veritatis investigatione. Ecce igitur quam irritò conatu armet contra nos Theologos, qui potius supponunt ut evidens oppositum, nempe supponunt dubium posse saltem physice solvi sine nova ratione. Quod si P. Elz. dicat se loqui de licità, & prudenti, non autem purè physica depositione dubij, & sic Theologos unanimiter docere, quod tunc requiratur nova ratio: Dicam 1. quod si hoc dicat, longè aliud dicet ab eo, quod tractat; nam l. c. *duplici questione* probat impossibilitatem physicam intellectus, ut deponat dubium, nisi nova ratio accedat: ergo nostra responsio, quæ ex unanimi Theologorum mente probamus, quod possit, etsi illicitè, & cum peccato, deponi, totam ejus doctrinam evertit. Dicam 2. ne quidem ad prudentem dubij depositionem requiri ex mète Theologorum novam rationem, nisi quando motiva dubitandi non sunt certò gravia; si enim certò gravia sint, tunc potero sine nova ratione, ex alterutro motivo moveri prudenter ad prudentem dubij solutionem. Loquor autem de depositione dubij practici; si enim dubium sit speculativum, certum est quod ut practice deponatur, accedere debet principium practicum: at hoc non est ad rem, quia tunc nullum motivum est sufficiens, nisi ad formandum judicium speculativum; nullum autem adest pro judicio practico. Mirabile autem est, quod ait, quod sicut dubium negativum solvi non potest, nisi nova ratio accedat, ita nec positivum; mirabile, inquam, 1. quia dubium negati-

Tom. I.

vum tunc datur, quando nulla adest ratio; ergo ratio, quæ accedit, est quidem nova, sed non est alia nova, nam non supponit aliam: 2. quia nemo ambigit, quod cum solutio dubij fiat per judicium, omne autem judicium supponat motivum, quod debeat accedere motivum: ergo dubium negativum solvi non potest, nisi accedat motivum. Contra cum dubium positivum supponat motiva, sive realiter, sive æquivalenter diversa, consequenter non est necesse, ut motivum accedat; satis est, ut sicut intellectus, cum dubitat, non tantum suspendit omne judicium, sed apprehendit motiva tali tendendi modo, ut non sint apta ad questionis solutionem; ita ad hoc, ut solvat, satis est, ut intellectus ex voluntatis imperio ita feratur in alterutrum cognitum ut certò grave, ut exercitè judicet sufficiens ad eam dirimendam.

Ad 7. concedo quod æqualitas rationum, N. vel Doctorum reddat rem dubiam, seu non 572. reddat certam; non autem ita reddit rem dubiam, ut si sit gravis, non reddat probabillem; reddit enim, adeo ut possim prudenter directe solvere dubium opinando alterutram partem. Ad 1. probationem, nego quod quæ habent rationes æquales, non possint esse probabilia; possunt enim esse, tùm purè dubia, seu non probabilia, si rationes sint leves; tùm probabilia, si graves: rursus possunt esse tùm dubia, tùm probabilia: dubia, quatenus dubium denominatur à suspensione omnis actus; probabilia, quatenus probabilis est denominatio orta ab actu opinionis certò gravi; res enim in se sunt certæ, & determinatæ; & motiva in se sunt connexa, vel non connexa cum rei: si ergo intellectus tendat in ea motiva gravia per puram apprehensionem, & suspendat omne judicium, tunc dabitur dubium, & res dicetur dubia à suspensione omnis judicii directi, suppositis alijs ad dubium necessarijs; si autem tendat in aliquod ex dictis gravibus motivis, tamquam verum, & aliud repudiet ut falsum, tunc à judicio opinativo prudenti, res dicetur probabilis. Ad 2. fateor plus requiri ad probabilitatem, sive objectivam, sive formalem, quam ad dubitationem, sive objectivam, sive formalem; nam omnis probabilitas practica, si loquamur, ut debemus, requirit semper pro motivo fundamentum certò grave; non ita omnis dubitatio objectiva: similiter omnis probabilitas formalis est, vel affirmatio, vel negatio ita tendens in unum motivum tamquam verum, ut repudiet aliud indirectè ut falsum; omnis autem dubitatio formalis est suspensio omnis judicii

Kk

dire-

directi, etsi aliquando supponat reflexum supra motiva, iudicans quodlibet esse simul verum, & falsum, & ideo insufficiens ad iudicium directum. Nego autem quod omne probabile debeat esse plerumque contingens, quia rei probabilitas non sumitur à contingentia, vel non contingentia rei; nam de re, quæ semel tantum contingere potest, immò de re impossibili, quæ numquam contingere potest, dari potest probabilitas; & e contra de re necessaria, quæ semper eodem modo est, potest dari non probabilitas: ergo probabilitas non sumitur à contingentia rei. Nec puto quod P. Eliz. quoad hoc dissentiri possit; licet enim definiat probabile per plerumque contingens, hoc non est intelligendum de re, sed ad iummum de ejus motivo, ita ut illud motivum sit probabile, quod plerumque connectitur cum veritate. Verum, hoc adhuc admissio, argumentum non tenet; dico enim in casu, quo utrumque motivum sit æquè grave, utrumque esse plerumque verum, atque adeo admissa etiam ejus definitione, utrumque esse probabile, quia utrumque ob suam gravitatem est tale, ut plerumque uniatur veritati, etsi hic, & nunc possit non uniri; ex. gr. centum unanimis testes in genere considerati sunt gravis autoritas, quia plerumque contingit, ut sit verum, quod dicunt; & raro contingit, ut falsum dicant, etsi hic, & nunc alterutri ex centum falsum dicant: similiter vix contingit, ut ratio mixta motivo gravi sit falsa, etsi hic, & nunc, dato, quod utraque contradictoria sit probabilis, alterutra ratio sit falsa, aut ex ea non sequatur illatio. Ad 3. nego Doctores ab eo citatos dicere nos non posse opinari minus, aut æquè probabile; immò licet hoc dicerent, intelligendi essent, non posse nos opinari minus, aut æquè probabile, nisi accedat imperium voluntatis. Ad do, etsi docerent nos nec ex imperio voluntatis opinari posse minus, aut æquè probabile; adhuc sine contradictione docere possunt, nos posse sequi minus, aut æquè probabile: quando enim dicunt nos posse sequi minus, aut æquè probabile, non dicunt nos posse directè assentiri minus, aut æquè probabili, nam in hoc sensu dicerent contradictionem; sed dicunt nos posse concipere iudicium reflexum moraliter certum, quod liceat sequi minus, aut æquè probabile; & ideo dixi, quod, sive admittatur sententia philosophica affirmans intellectum posse assentiri directè objecto minus, aut æquè probabili, sive sententia negans quod possit directè assentiri, adhuc licet sequi minus, aut æquè probabilem, quatenus possum concipere

per iudicium reflexum non tantum probabilem, sed etiam mihi certum, quod liceat sequi minus, vel æquè probabilem; est enim longè probabilis dicere, quam non licere, ut dicam. Ad 4. dico verum dicere S. Th. s. 76. nam, quod æqualitas rationum pro utraque parte moveat ad dubitationem formalem; qui autem hoc affirmat, non ideo negat, quod si una ex illis consideretur ut vera, & altera ut falsa, non possit movere ad probabilitatem formalem. Addo ut dicam ubi de conscientia dubia, quod cum dubitatio non sit in sola suspensione utriusque iudicii directi circa motiva æquè gravia contradictoria, & circa questionem, cujus sunt motiva, sed etiam in iudicio reflexo, quod ea motiva non videantur sufficientia, quia quodlibet apparet simul verum, & falsum, sequitur tantum, quod stante eo iudicio reflexo, neutri motivo potero assentiri ut probabili; at quis dicet, quod eo iudicio reflexo deposito, & considerato utroque motivo ut certo gravi, non possit intellectus ex voluntatis imperio assentiri uni ut vero, & dissentiri alteri ut falso? In forma transeat antecedens, & nego consequentiam; si enim strictè loquamur, falsum est, quod ad dubium objectivum requiratur æqualitas rationum, licet enim sint inæquales, vel pro una tantum contradictionis parte detur levis ratio, & nulla pro alia, adhuc dabitur dubium objectivum. Similiter transeat, quod æqualitas rationum generet dubitationem formalem, hoc non impedit quin generare possit probabilitatem formalem, nam in se sunt graves, & habent probabilitatem objectivam. Ad Doctores, quos citat, dico unice docere, quod stante dubitatione formali, haberi non possit probabilitas formalis; at non docent quod ea seclusa non possit.

Ad illationes dico ad 1. quod decem contra decem Doctores, si sint ut oportet omni exceptione maiores; & decem rationes contra decem, si sint graves, facere rem hinc inde probabilem, nam, ut dixi, plerumque est verum, quod dicunt decem omni exceptione maiores; ergo licet alterutri ex illis decem per accidens errent, attamen utrique plerumque verum dicunt; ergo tam decem dicentes dari legem, faciunt existentiam legis probabilem, quam decem negantes dari legem, faciunt legis non existentiam probabilem; quod totum est ad hominem contra Eliz. quare nego, quod qui sequitur, vel hos decem, vel illos decem, operetur in dubio. Ad 2. dico dubium conscientie solvi posse assentiendo directè objecto æquè, aut minus probabili; tum quia in actu secundo assen-

N.
575.

N.
577.

assentior illi ut vero, & inveni, ut debui, veritatem; veritas enim, quæ certo constat, non potest, satis est ut probabiliter constet: & licet ex parte actus primi, seu ante assensum detur maius fundamentum pro non veritate, illud tamen solvo probabiliter, & tantum abest, ut tunc appareat verum, quin apparet probabiliter, & rejicitur exercite ut falsum: tum quia licet illud probabile obiectivum sit etiam in dubitante, non tollit quin movere possit ad probabilitatem formalem; ut patet in voluntate, cujus motiva sunt sepe in suspendente omnem actum voluntatis, & tamen movent ad hanc, vel illam formalem volitionem: tum quia solutio dubij per probabile iudicium non oritur ex ignorantia essentiae dubitationis, immo ex clara notitia dubitationis, clara probabilitatis, clara intellectus circa suum obiectum,

et voluntatis supra intellectum quoad probabilia. Vid. P. Teril. de Reg. mor. g. 50. 51. 52.

N. Ad 8. sumptum ex Palanco patet responsio; dubium enim solvitur formaliter per assensum, vel dissensum, qui, si sint ex ratione valde gravi, solvunt prudenter; si autem sint ex ratione imprudenti, ut accidit in temerè judicante, vel in Infideli, cui nostra fides apparet evidenter credibilior, propria autem apparet prudenter incredibilis, adhuc tamen proprie assentiatur, tunc dubium solvitur imprudenter. Hoc duplici exemplo sumpto ex imprudenti assensu hominis temerè judicantis, & hominis Infidelis evidenter constat, quod sicut non requiritur nova ratio, ut dubium solvatur imprudenter, sed satis est, ut ipsi levi rationi ex imperio voluntatis intellectus assentiatur; ita nec requiritur nova ratio ut prudenter solvatur, sed satis est, ut ex prudenti ratione assentiatur; si enim ratio levissima, stante opposita gravissima, est ratio sufficiens solvendi, etsi imprudenter dubium; ita si utraque ratio dubij sit vel æquæ, vel inæqualiter gravis, dummodo utraque sit gravis, erit ratio sufficiens solvendi prudenter dubium, quod solvitur per ipsum formalem assensum. Ad 1. confirm. nego maiorem; non enim est omnino idem id, quod inclinat ad dubium, ac quod ad solutionem; nam quod constituit, & inclinat ad dubium, est utraque ratio, quod ad solutionem, est una: si enim solutio est per assensum, est sola ratio, quæ movet ad assensum; si per dissensum, est sola, quæ movet ad dissensum; neque enim assensus, & dissensus simul stant, etsi simul stent motiva utriusque constituenta dubium. Ad 2. ideo non statim assentimur, quia sola evidenti cogit intellectum; unde sicut potest

Tom. I.

suspendi tum assensus, tum dissensus, ita intellectus potest ex voluntatis imperio concipere prudenter hunc præ illo. Ad reliqua patet ex dictis.

Dices ex Palanco. eo ipso quod solvo rationem dubitandi faventem ex, gr. opinioni neganti licere contractum A, eo ipso ratio movens ad assensum opinionis affirmantis licere, transit de impedita ad expeditam: ergo non est eadem ratio invariata movens ad solutionem dubij, ac quæ movebat ad dubium: ergo ad solutionem dubij necessaria est nova ratio. Sed contra; quia si per novam rationem non intelligit, nisi quod solvatur opposita, hoc nemo negat; at quis in hoc sensu querere potest, an intellectus, stante motivo æquæ probabili, assentiri possit alterutri? immo eo ipso dicit, quod nos. Contra 2. quia possum assentiri prius opinioni affirmanti licere contractum, quam solvam rationem faventem opinioni neganti licere; in hoc autem casu eadem ratio, quæ partialiter constituebat dubium, eadem est totale motivum assensus, qui est formalis solutio dubij.

§. V.

Reliqua P. Eliz. argumenta.

S U M M A R I U M.

Quia aequalitas rationum ex S. Thom. facit dubium strictum, n. 581.

Quia nemo experitur hunc actum, Credo hoc, sed video contrarium esse probabilius, n. 582.

Quia aequalis ratio est, sicut nulla ratio, n. 583.

Quia utrimque idem periculum falsitatis, & spes veritatis, n. 584.

Quia sicut, ut voluntas amet, non satis cur subiectivum, sed necesse cur obiectivum; ita in eodem intellectu, n. 585.

Quia possemus quolibet momento mutare prudenter opinionem, n. 586.

Quia daretur hinc inde bellum rationis iustum, n. 587.

Quia ex Aristot. opinari non est liberum, n. 588.

Solvuntur: S. Thom. non est contra nos, n. 589.

Ille actus non implicat, non tamen est necessarius, n. 590.

Paritas siderum est contra Eliz. n. 591.

Nulla ratio non movet, aequalis movet, n. 592.

Est congruum, ut intellectus in incertis subdatur voluntati, n. 593.

Minus probabile est semper apparenter verum, & saepe in re verum, n. 594.

Voluntas est magis libera circa bona aequalia similia, quam circa diversa, tantum abest, ut non sit libera, n. 595.

Kk ij

Semper

Semper datur cur subiectivum, & obiectivum in voluntate, & intellectu, n. 596.

Solvendum, quod intellectus posset omni instanti mutare opinionem; per me nec physice, nec prudenter potest, fuse, n. 597.

Defendens non potest tunc mutare, prudenter opinionem, n. 598.

Potest in incertis dari bellum utrimque formaliter iustum, n. 599.

Quo sensu possim prudenter contradicere alteri, prudenter, & recte opinanti? n. 600.

Bene dixit Arist. quod opinari non est liberum intellectui, n. 601.

Falsum, quod opinans non putet se dicere verum, n. 602.

Non solvit paritatem voluntatis, n. 603.

Sicut sphaera voluntatis est bonum, vel reale, vel apparens, ita intellectus verum, tam reale, quam apparens, ibid.

Aequivocum P. Eliz. n. 604.

N. 581. **T** Rahit hæc in Append. de Naturâ opinionis, quæ est post finem libri 4. Di-
P. Eliz. cit igitur 1. q. 2. §. 3. pag. mihi 249. ex S. Thom.
S. Tho. qu. 14. de Verit. art. 1. & qualitatem rationum
facere dubium strictè tale.

N. 582. Secundò ex C. Pallav. quia nemo in se ex-
C. Pall. peritur hunc actum, Ego credo hoc, sed video
contrarium esse æquè probabile, vel probabilius;
ut enim nemo hinc peculiari ratione potest
imperare assensum circa paritatem stellarum,
quia singulis numeris paribus respondent
tot impares; ita in casu nostro, probabili
motivo A respondet probabile B.

N. 583. Tertiò, quia æqualis ratio in ordine ad
movendum intellectum est sicut nulla ratio;
hæc non sufficit, nec ex imperio voluntatis;
ergo neque illa. Maior constat ex statèrâ
æqualiter hinc inde onustâ.

N. 584. Quartò, quia instantibus æqualibus motivis
non cõvenit intellectui in hanc præ illâ parte
moveri, quia utrimque eadem spes veritatis,
& idem periculum falsitatis apparet;
ergo cum æquè trahatur, & dividi non possit,
manebit immobilis.

N. 585. Quintò, voluntas est immobilis inter bona
æqualia omnino similia, ut docet S. Thom.
ut enim voluntas amet, non satis est cur sub-
iectivum, id est, quia vult, sed necesse est
cur obiectivum, seu ratio, cur hoc præ illo
amet; si enim satis esset cur subiectivum,
possent Beati cessare ab amore Dei, non
enim egent ratione ex parte obiecti, sed sa-
tis est cur subiectivum, seu quia volunt ces-
sare: ergo ad summum voluntas eligere potest
inter bona æqualia dissimilia; ergo multò
minus poterit intellectus flectere, nam
voluntas plus potest in se, quam in intelle-

ctum: ergo intellectus inter motiva æqualia,
& multò magis in minus probabile ma-
net necessario immobilis.

Sextò dicit qu. 1. §. 1. pag. 246. Si intel-
lectus posset ex voluntatis imperio pruden-
ter assentiri æquè, aut minùs probabili, pos-
semus quolibet momento mutare opinio-
nes, & modo affirmare propter motivum A,
modò negare propter motivum B, singula-
riter dum disputamus. Rursus in hinc modò
opinabilibus daretur bellum rationis utrim-
que iustum, nam tam affirmans, quam ne-
gans, si motiva sint æqualia, prudenter affir-
mat, & prudenter negat; sed hoc est ablu-
dum, quia, ut ait pag. 246. & pag. 251. qu.
2. §. 4. rectè, & prudenter dicenti, nec rectè,
nec prudenter contradicatur; omnis enim
aliquid mentaliter dicens, sicut putat se ve-
rum dicere, ita putat sibi contradicentem
dicere falsum; ergo alter non rectè dicit,
quomodo quoties litamus inter litigantes,
supponimus unum tantum rectè dicere. De-
mum quia nemo in probabilibus rectè dis-
putaret contra Adversarium, quia iste cum
habeat motivum, sive æquè, sive minùs pro-
babile, rectè iudicat: ergo malè disputas con-
tra illum; si enim bene disputas, probare de-
bes, quod ille malè dixerit.

Septimo, opinari ex Arist. non est nobis N.
liberum, nec est in nobis, quia (ait qu. 2. §. 588.
4.) ita se habet intellectus ad verum, ut vo-
luntas ad bonum; ergo sicut hæc non potest
amando ferri, nisi sub ratione boni, ita nec
intellectus assentiendo, nisi sub ratione veri;
ergo flecti non potest ad opinandum æquè,
aut minùs probabile, sic enim opinando non
magis crederet se verum dicere, quam fal-
sum, quia scit oppositum esse æquè, aut ma-
gis fundatum, quam quod affirmat. Hæc
Eliz.

Respondeo hæc nihil me movere; nam S. N.
Thom. rectè dicit, quod æquales rationes 589.
faciunt dubium, quia intellectus tunc non S. Th.
necessitatur ad assensum alterutrius partis;
potest tamen non esse dubius, si imperium
voluntatis accedat. Addo S. Thom. docere,
quod nos, ut patet ex locis ex eo citatis.

Ad 2. dico ad summum probare, quod N.
cum iudicio de probabilioritate partis B non 590.
possim assentiri parti A minùs probabili; non
autem quod non possim, omisso eo iudicio
comparativo, assentiri exercitè ipsi parti A,
accedente imperio voluntatis. Addo nullam
in eo actu esse repugnantiam, immò experi-
entia stat pro me, ut patet tum in infideli,
tum in temerè iudicante, qui vident oppo-
situm evidenter probabilius, & tamen assen-
tiuntur minùs probabili: ergo nulla est in
hoc

hoc actu repugnantia, Video B esse probabilius, & A esse minus probabile, volo tamen assentiri ipsi A, quia adhuc habeo fundamentum sufficiens ad prudentem assensum. Paritas syderum est evidenter contra Elizald. quia nulla nec pro paritate, nec pro non paritate adest tunc ratio motiva, ut supponitur; nam tunc adest tantum objectum materiale sine objecto motivo: in nostro autem casu adest, ut supponitur, motivum si ve æquæ, si ve non æquæ probabile pro utraque parte. Rotundè autem negamus, quod non possit intellectus aliquid affirmare, nisi adsit maior ratio, satis enim est gravis ratio, si ve magis, si ve minus gravis.

N. Ad 3. nego maiorem; quia nulla ratio non movet ad assensum, quod enim non est, movere non potest; in casu autem nostro, quia ad sunt motiva æqualia, tantum abest, ut sint nulla ratio, quin sunt duplex ratio: ergo non mirum si possit intellectus ex voluntatis imperio assentiri. Paritas statèræ probat intellectum necessitari ad probabilius, quod falsum est; & si aliquid probat, unicè probat quod intellectus ex se non necessitetur ad unum præ alio, non autem quod non possit, si voluntas accedat.

N. Ad 4. dico convenire intellectui, ut in obscuris subordinetur voluntati, cum enim tunc ab objecto determinari non possit, congruum est, ut à voluntate determinetur, alias nulli rei incertè assentiri posset. Quare licet par sit metus falsitatis, ac spes veritatis in actu primo, attamen accedente voluntatis imperio, per ipsum assensum exercitè præfertur una pars alteri, & quidem ut vera, nam illi assentitur ut vera. Nec dicas, quod cum intellectus sit naturaliter ad verum, non poterit moveri ad minus probabile, quia apparet minus verum. Contra enim

N. Teril. est; quia, ut scitè P. Teril. qu. 30. de Reg. mor. qui omnia fusè, & solidè solvit n. 26. verum quidem est, quod sit minus conveniens intellectui ferri in minus probabile, non tamen est disconveniens; tum quia in idem minus probabile tendit sub ratione veri; tum quia sæpe minus probabile est in re verum; immò si intellectus potest ex imperio voluntatis flecti in improbabile prudenter, & in prudenter incredibile, ut sunt omnia judicia temeraria, & omnes hereses, quæ magis in minus probabile, quod tamen est certo probabile?

N. Ad 5. dico, quod voluntas eo magis est libera, quod minus datur ex parte objecti, quod tollat ejus indifferentiam: sed quoties bona sunt omnino æqualia, & similia, nihil datur ex parte objecti, quod tollat ejus in-

Tom. I.

differentiam, nihil enim est ex parte unius boni, quod non sit in altero: ergo tunc est magis libera: si autem tunc est magis libera, quomodo tunc non poterit eligere? In hoc N. autem casu non tantum datur cur subiectivum, seu quia vult, sed etiam cur objectivum, quod est bonitas objecti electi, quæ licet sit equalis, & omnino similis objecto non electo, non ideo definit esse ratio motiva. Deinde gratis do, voluntatem non esse liberam inter objecta omnino æqualia, & omnino similia; gratis quoque do, hoc sentire S. Thomam; erit tamen libera inter objecta omnino æqualia, & dissimilia, ut est certum de fide: ergo etiam intellectus ex imperio voluntatis poterit moveri inter objecta æqualia, dummodo sint dissimilia: sed quoties intellectus stat inter opiniones æquæ probabiles, motivum opinionis A, licet quoad vim motivam sit omnino æquale motivo opinionis B, est tamen dissimile motivo opinionis B, nam motivum A, movet ex. gr. ad affirmandum licere; motivum B, ad negandum licere, & vis suativa utriusque, ut constat ex actibus oppositis, quos causat, est omnino diversa: ergo intellectus ex imperio voluntatis poterit tunc flecti ad quamcumque opinionem æquæ probabilem, licet enim motiva sint æqualia, sunt tamen diversa. Paritas Beatorum non est ad rem; quia summum bonum clarè visum necessitat voluntatem ad amorem: ergo Beatus non potest velle non amare; aut non velle amare illud. Quare tò volo, quia volo, locum tantum habet, quoties voluntas est libera: sed stans inter bona æqualia, si ve similia, si ve dissimilia, voluntas est libera: ergo tunc habet locum, volo, quia volo, ita tamen, ut dixi, detur bonitas motiva aliciens, si ve æqualis, & omnino similis alteri, si ve æqualis, & dissimilis, si ve inæqualis, & dissimilis, si ve inæqualis, & similis bonitatis.

N. Ad 6. contra est: quæro enim, an voluntas in eo, in quo est libera, possit quolibet momento mutare actus? Contra 2. quia cum in casu nostro intellectus determinetur à voluntate ad dissensum præ assensu, vel econtra, consequenter non potest mutare iudicium, nisi voluntas mutet imperium; quæro autem, an quolibet instanti voluntas prudenter possit mutare imperium? Certè nec potest, nec prudenter potest: non potest, quia hoc ipsum probat experientia, quæ dum aliquid liberè amamus, aliquo tempore amamus, & sæpe non nisi difficulter, & post aliquam temporis moram voluntas potest odire, quod amavit: non potest prudenter,

Kk iij

denter, quia non est viri prudentis quolibet instanti mutare imperium, praesertim si sit mature conceptum: ergo intellectus nec poterit physice, nec poterit prudenter, mutare quolibet momento iudicium, praesertim cum, postquam alicui objecto assensus est, regulariter accedere soleant novae rationes, quibus suum opinatum videatur ei probabilius, quam antea, & dispareat motivum aequè probabile oppositum, quod assensum aliquantulum difficultabat. Adde solvendum à P. Elizald. nam de fide est voluntatem inter bona aequalia dissimilia in bonitate esse liberam. Hinc constat nullam esse sequelam, quod quis posset inter disputandum mutare sententiam; nulla, inquam, est, tum quia ad eius solutionem tenetur; eo quia assensit intellectum posse sequi minus probabilem ex speculativis quaestionibus; tum quia vel mutat convictus argumentis oppositis, & tunc benè mutat, & non purè pro libito; vel mutat non convictus, tunc autem ut mutet, mutandum prius est voluntatis imperium, quod non est adeo facile; tum quia etsi daretur esse facile, haberetur ut ridiculus, qui opinionem mutaret; nam qui aliquam opinionem defendendam suscipit, non debet eam mutare, nisi convincatur, ne ansam det dicendi, cum sine ulla ratione illi dedisse assensum; si autem non convictus certà ratione, vel ratione tantum probabili convictus opinionem mutaret, ostenderet se nec considerasse rationem suae opinionis, nec rationem opinionis oppositae; atque adeo se temerè assensum dedisse propriae opinionis. Ad aliam sequelam dico in incertis dari posse bellum utrumque formaliter iustum, licet bellum utrumque materialiter iustum dari non possit. Adde hoc ab Eliz. solvendum, quoties uterque contradicens putat propriam opinionem esse certam: immò in omni sententià solvendum est; quæro enim, an inter P. Eliz. & nos, qui plerumque ei adversamur, datur bellum formaliter utrumque iustum? si datur; ergo nulla sequela: si non datur, quæro, an bellum illius contra nos, an nostrum contra illum sit formaliter iniustum? Hinc constat, quàm falsum sit, quod rectè, & prudenter dicenti, non possit alter rectè, & prudenter contradicere: si enim per rectum, & prudens, intelligat verum reale, & ut est in se, verum dicit, sed falsum supponit: si autem per rectum, & prudens veniat rectitudo moralis, & conformitas opinionis cum regulà rationis, falsum prorsus dicit. Confundit itaque P. Eliz. verum Logicum cum vero Morali. Hinc patet ad 3.

N. 598.

N. 599.

N. 600.

N. 601.

Aristot.

Ad 7. acutè dixit Arist. quod opinari non

sit nobis liberum, sed tantum imaginari; tum quia opinari non est liberum intellectui ratione sui, sed ratione voluntatis, à cuius imperio determinatur ad opinandum; tum quia cum intellectus sit ad verum, veritas autem logica non conveniat omni opinioni, consequenter non est liberum intellectui opinari; liberum autem nobis est imaginari, quia imaginari possumus tam verum, quam falsum, cognitum etiam ut falsum. Paritas voluntatis probat evidenter oppositum: ut enim voluntas non tendit nisi sub ratione boni, sive hoc sit in re bonum, sive sit tantum apparenter bonum, adeoque voluntas potest velle bonum non tantum reale, sed etiam apparens ut reale, etsi in re tale non sit; ita intellectus non tendit in objectum, nisi sub ratione veri, sive hoc in re sit verum, sive appareat esse in re verum, etsi in re sit falsum, adeoque potest non tantum assentiri prudenter vero, in re vero, sed etiam falso putato in re vero, etsi in re sit falsum. Nego autem quòd dum quis opinatur, credat se opinando, non magis dicere verum, quam falsum, nam putat se dicere verum. Neutiquam autem P. Eliz. in Append. qu. 3. solvit paritatem voluntatis, dicens quòd voluntas eligens inter bona aequalia non egreditur suam sphaeram, quia utrumque est bonum; e contra non potest intellectus inter opiniones, quia egredieretur suam sphaeram, nam una est falsa: non, inquam, solvit, immò paritas in suo vigore persistit: ut enim voluntas sepe inter bona eligit id, quod tantum est apparens, nec tamen tunc suam sphaeram egreditur, quia illud idem bonum apparens proponitur ut bonum reale; ita intellectus eligens inter aequè probabiles illam, quæ in re est falsa, non egredietur suam sphaeram, quia illa falsa proponitur ut vera. Sicut ergo sphaera voluntatis est bonum, sive reale, sive apparens tale, ita sphaera intellectus est verum, sive reale, sive apparens tale: ergo licet ex probabilibus contradictorijs una tantum in re sit vera, quia tamen utraque apparet vera, poterit utraque eligi divisim.

Reliqua argumenta dilucidè solvit P. Teril. qu. 30. 31. & 33. in quâ iterum ostendit, qualiter nobis sit liberum opinari, & n. 20. declarat ingens P. Elizaldæ equivocum, qui vult fidem non esse liberam quoad specificationem, quia Catholicus in sensu composito iudicij de incredulitate Calvinismi, non potest assentiri Calvinismo, hallucinatur enim in hoc; quia ut fides Catholico sit libera quoad specificationem, non est necesse, ut cum iudicio de incredulitate Calvinis-

Calviniani, vel cum actu fidei de veritate Catholicae fidei componat actum fidei circa articulos Calvinii, sed satis est, ut possit in sensu diviso ab eo iudicio, & in sensu diviso ab eo actu fidei de veritate Catholicae Religionis.

S E C T I O VII.

Solutio difficultatis Theologicae.

S U M M A R I U M.

Ad hoc dato, quod intellectus non possit directe assentiri minus probabili, licet usus opinionis minus probabilis; cur? n. 605. 606.

Quomodo tunc omne peccati dubium excludi possit, n. 607.

Si sequens directe probabiliorum non peccat, nec sequens reflexe probabiliorum, n. 608.

Quomodo dubium excludi possit, n. 609.

Paritas iustitiae de re directe dubia, n. 610.

N. 605. **N**on est, quod repetam quæ toties dixi, nempe quod etiam concessio, intellectum non posse à voluntate flecti ad assensum directum partis minus probabilis, quoties pars opposita apparet certò probabilior, non inde sequitur usum opinionis minus probabilis esse illicitum: possum enim, suspensio omni iudicio directo de licentiâ talis operationis, formare iudicium reflexum moraliter certum de ejus licentiâ. Quare omnia, quæ operoso labore ex Adversariis dedimus, unicè probant intellectum manere suspensum quoad omnem assensum directum, non quoad reflexum; atque adeo eorum argumenta contra usum licitum opinionis æquæ, aut minus probabilis sunt ex toto inutilia, ut rectè P. Moya tom. 2. qu. 2. n. 31. dicens: Licet daretur, quod, quando fundamenta sunt æquæ gravia, intellectus non possit ex voluntatis imperio assentiri uni parti contradictionis præ aliâ, adeoque maneat necessariò suspensus, hoc tamen verum non est quoad iudicium de probabilitate fundamentorum, & conclusionum; licet verum esset quoad absolutum assensum de veritate conclusionis. Hæc ferè P. Moya. Ego autem dixi suprà ad hoc quesitum, an dato quod voluntas non possit flectere intellectum ad assensum directum unius partis præ aliâ, stante æquali pro utraqque parte motivo; & multò magis non possit ad assensum directum partis minus probabilis; an, inquam, stante hac æquali probabilitate objectivâ pro libertate, ac pro lege, intellectus maneat dubius de peccato. Dixi autem hoc esse falsum, quia licet intellectus non

possit à voluntate flecti ad assensum directum alterutrius contradictoriæ æquæ probabilis; & multò minus possit ad assensum directum contradictoriæ minus probabilis; adhuc tamen in casu æqualis, immò minoris probabilitatis directæ pro libertate, quàm pro lege, potest intellectus formare iudicium practicum reflexum, non tantum probabile, aut probabilius, sed moraliter certum de licentiâ operationis, quo iudicio reflexo tollatur omne dubium peccati, hoc modo: Quoties est certò, si æquæ, sive minus probabile, aliquam actionem non esse vitatam, toties mihi reflexe certum est ob possessionem libertatis, & ob legem non iatis intimatam, eam actionem esse permissam: sed hic, & nunc est mihi certò probabile, etsi minus, hanc actionem non esse vitatam: ergo mihi est reflexe certum, eam esse permissam; ergo eam exequens operabor cum bonâ fide honestatis reflexâ, excludente omne dubium de peccato. Ratio à priori est; N. 607. quia ad operandum sine peccato, non est necessarium iudicium directum de non peccato, sed satis est iudicium reflexum de non peccato: sed in casu æqualis, immò maioris objectivæ probabilitatis pro peccato, possum habere iudicium reflexum certum de non peccato, tollens omne dubium peccati, fundatum in hoc principio reflexo, Non obligor ad directe probabilius, quia non datur lex obligans ad directe probabilius: ergo &c. Est & aliud principium reflexum, cui niti potest dictamen de non peccato, & ita formari potest ad hominem contra Probabilioristas: Teneor ad probabilius; sed mihi longè probabilius est licere operari ex opinione minus probabili de licentiâ operationis; ergo hoc operando non peccabo. Si enim non peccat qui operatur ex assensu directo probabiliori, neque qui operatur ex dictamine reflexo probabiliori; de quo plura infra.

Hinc transmitto, quod intellectus non possit à voluntate determinari ad assensum directum unius partis præ aliâ æquæ probabilis; & multò minus, quod possit ad assensum directum partis minus probabilis; potest tamen concipere iudicium reflexum de non peccato, vel de honestate, quo omne peccati dubium excludatur: cum autem hoc iudicium reflexum nitatur motivis, & rationibus reflexis, quibus probatur licitus usus opinionis minus probabilis, consequenter intellectus tunc reflexe assentitur probabiliori, quia longè probabiores, immò certæ sunt rationes, quibus probatur licitus usus opinionis directe minus probabilis, quàm